

Jenny Jokinen

**VALTAUSKONTOKUNTA
MÄÄRITTELYKAMPPAILUN KESKELLÄ**
ev.lut. uskonto kirkkojuhlaautisoinnissa

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
kandidaatintutkielma
huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Jenny Jokinen: Valtauskontokunta määrittelykamppailun keskellä. Ev.lut. uskonto kirkkojuhla uutisoinnissa.
kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Viestinnän monitieteinen kandidaattiohjelma
huhtikuu 2020

Tässä tutkielmassa selvitettiin, miten evankelisluterilaisesta uskontokunnasta uutisoitiin siihen liittyvän kohun yhteydessä. Ongelmanasettelua lähestyttiin tarkastelemalla aihetta niin kutsutun kirkkojoulujuhlahohon kautta. Kirkkojoulujuhlahohulla tarkoitettiin marraskuussa 2019 käytyä vilkasta keskustelua, jonka aihe oli uskonto osana koulujen joulujuhlia. Tutkielmassa selvitettiin mitä ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin ja miten sitä kehystettiin kyseistä kohua käsitellessä valtakunnallisissa ja maakunnallisissa uutisissa. Lisäksi tutkielmassa peilattiin kirkkojuhlahohua mediatapahtuman käsitteeseen.

Aineistona käytettiin kuutta kohua käsitellyttä uutista marraskuulta 2019. Kaksi niistä oli julkaistu Helsingin Sanomissa, kaksi Ilta-Sanomissa ja kaksi Aamulehdessä. Aineistosta pyrittiin muodostamaan mahdollisimman tarkka kuva laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Ev.lut. uskonnon yhteydessä käytetyt kehykset tunnistettiin ja nimettiin kehysanalyysin avulla. Kehyksien tarkasteleminen antoi mahdollisuuden siihen, että ev.lut. uskonto voitiin hahmottaa osana suurempia kokonaisuuksia, kuten suomalaista yhteiskuntaa.

Tutkielman teoreettinen viitekehys pohjautui mediatapahtuman ja jälkitraditionaalisen yhteiskunnan käsitteisiin. Kirkkojuhlahohon tarkasteleminen mediatapahtumana mahdollisti kohun taustalla vaikuttavien tekijöiden ja median toimintalogiikan analysoimisen. Jälkitraditionaalinen yhteiskunta käsitteenä puolestaan kehysti koko tutkielmaa, sillä ev.lut. uskonnosta käytävä määrittelykamppailu ja kirkkojuhlahohu sen osana ovat tyypillisiä jälkitraditionaaliselle keskustelukulttuurille.

Ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin kirkkojoulujuhlahohua käsittelevissä uutisissa eniten muiden katsomusten ja uskonnon harjoittamisen sekä uskonnollisten sisältöjen kautta. Yleisimmin ev.lut. uskontoa kehystettiin määrittelevästi, selittävästi ja yhdenvertaisuuden kautta. Runsaasti aineistossa toistuvia kehyksiä olivat myös tila- ja kohukehykset sekä kritisoiva, puolustava ja hallinnollinen tapa kehystää ev.lut. uskontoa.

Tulokset osoittivat, että vaikka kirkkojuhlahohu sinänsä oli uskonnollisia traditioita kritisoiva, kristillisiin perinteisiin suhtauduttiin aineiston perusteella varsin positiivisesti. Tämä heijastaa aiemmissa tutkimuksissa tehtyä havaintoa, jonka mukaan ev.lut. uskontoa käsitellään keskimäärin muita katsomuksia positiivisemmin. Tutkielma osoitti myös, ettei kirkkojuhlahohu ollut kaikkein tavanomaisin mediatapahtuma. Toisaalta kohu näyttäytyi hyvin tyypillisenä jälkitraditionaalisen yhteiskunnan näkökulmasta tarkasteltuna, koska sen aikana kyseenalaistettiin valtauskontokunta evankelisluterilaisuuden toimintatapoja.

avainsanat: uskontojournalismi, kirkkojoulujuhlat, ev.lut. uskonto, mediatapahtuma, kehysanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
1.1 uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa	1
1.2 kirkkojoulujuhlakohun tausta	3
1.3 suomalainen uskontojournalismi ja uskonnolliset kohut tutkimuksessa	5
2 TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU	8
2.1 käsitteet	8
2.1.1 mediatapahtuma	8
2.1.2 jälkitraditionaalinen yhteiskunta	10
2.2 tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	11
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	13
3.1 empiirinen aineisto	13
3.2 menetelmä	15
3.2.1 laadullinen tutkimus	17
3.2.2 kehysanalyysi	18
4 ANALYYSI JA TULOKSET	19
4.1 päätulokset	19
4.2 ev.lut. uskonnon kehystämisen	20
4.2.1 määrittelevä kehys	21
4.2.2 selittävä kehys	22
4.2.3 yhdenvertaisuuskehys	22
4.2.4 tilakehys	23
4.2.5 kritisoiva kehys	24
4.2.6 kohukehys	25
4.2.7 puolustava kehys	25
4.2.8 hallinnollinen kehys	25
4.3 kirkkojoulujuhlakohu mediatapahtumana	26
5 POHDINTA	27
lähdeluettelo	30
liitteet	33

1 JOHDANTO

1.1 uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa

Valtaosa suomalaisista on kristittyjä, ja lähes 70 prosenttia maamme väestöstä kuuluu evankelisluterilaiseen kirkkoon (Info Finland 2019). Vastakohtana tälle reilusti yli miljoona suomalaista ei kuulunut mihinkään maassamme rekisteröityyn uskonnolliseen ryhmään vuoden 2016 lopussa (Tilastokeskus 2017). Kirkon jäsenmäärä on myös laskenut tasaisesti ja maallistumiskehitys edennyt aiempia vuosikymmeniä nopeammin koko 2000-luvun ajan. Tämän seurauksena ev.lut. kirkon jäsenmäärä laski vuoden 2019 alussa alle 70 prosenttiin suomalaisista eli pienemmäksi kuin koskaan ennen. (Yle 2019; Ylikoski 2017, 159.) Vaikka kirkosta on erottu vuosikausien ajan, se on nykyisessä mittakaavassaan verrattain uusi ilmiö. Vielä 1950-luvulla kirkko oli valtaosalle länsimaalaisista keskeinen instituutio ja kirkkoon kuulumisen siten melkeinpä automaatio. (Huhta 2013, 77–78.) Suurempi murros kirkon asemassa alkoikin näkyä Suomessa vasta 1960-luvulla, milloin kirkko ja uskonto alkoivat hiljalleen eriytyä julkisessa keskustelussa selkeästi omaksi erilliseksi alueekseen (Huhta 2013, 83). Kirkosta on tullut instituutio muiden joukossa, eikä sillä ole enää samanlaista hallitsevaa asemaa kuin aikaisemmin. Jumalaankaan ei enää uskota kuten ennen, vaan sen on osittain syrjäyttänyt usko johonkin muuhun tarkemmin määrittelemättä jätettyyn korkeampaan voimaan tai vähintäänkin kirkon opetuksista jollakin tavoin poikkeava usko (Satakunnan Kansa 2018; Ylikoski 2017, 161). Tällaisten kehityskulkujen keskellä on kiinnostavaa tutkia, miten evankelisluterilaisesta uskonnosta kirjoitetaan uutisteksteissä vahvasti sen pyhään rakennukseen ja traditioihin linkittyvän kohun yhteydessä.

Ainakin parinkymmenen vuoden ajan myös maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt tasaisesti vuosi vuodelta (Tilastokeskus 2020). Maahanmuuttajat eivät siirry vain fyysisesti maasta toiseen, vaan tuovat mukanaan oman uskontonsa, traditionsa ja kulttuuriperintönsä, joten heidän määränsä lisääntyessä yhteiskunnassamme on entistä enemmän etniseltä taustaltaan, uskomuksiltaan ja tavoiltaan erilaisia ihmisiä. Aiempaa monikulttuurisempi Suomi onkin nostonut uudella tavalla esiin kysymyksen siitä, miten evankelisluterilaisuus valtauskontokuntana näkyy suomalaisten arjessa, juhlapyhissä ja tapakulttuurissa ja miten evankelisluterilaiseen uskoon kytkeytyvistä ilmiöistä uutisoidaan mediassa. Monikulttuuristuvan yhteiskunnan näkökulmasta on tärkeää tutkia, miten ev.lut. uskoon kytkeytyvistä asioista, kuten siihen liittyvistä traditioista, kirjoitetaan neutraaleiksi ja puolueettomiksi mielletyissä uutisissa. Minkä tahansa ilmiön uutisointi voi muuttua samoja kehyksiä kerta toisensa jälkeen toistavaksi, mikä on ongelma ennen kaikkea siksi, että kehykset

ohjaavat meidät katsomaan kulloinkin kehystämisen kohteena olevaa ilmiötä tietystä näkökulmasta (Juppi 2011, 203). Esimerkiksi Kangas huomasi Helsingin Sanomien ilmastonmuutosuutisten kuvia tutkiessaan, että ne toistivat pitkälti kansainvälisestä mediasta tuttuja visualisoimisen tapoja ja kehystivät ilmastonmuutoksen vakavaksi ongelmaksi, jonka aiheuttajasyyt ja ratkaisukeinot pelkistyivät kuvissa vahvasti teknologiaan. Hänen kehysanalyysissään selvisi myös, että monet ilmastonmuutoksen hillitsemisen kannalta oleelliset osa-alueet eivät näkyneet aiheesta kertovissa uutiskuvissa juuri ollenkaan. (Kangas 2016, 223–224.) Jos journalististen kehystämisen tapojen havaitaan olevan jollakin tavoin vinoutuneita tai toisteisia, niitä voidaan pyrkiä muuttamaan relevantimpaan suuntaan. Ensin tällaiset jonkin ilmiön kuvaamiseen liittyvät vinoutumat pitää kuitenkin tunnistaa, tehdä näkyviksi ja sitä myötä tiedostaa niiden konkreettinen vaikutus ihmisten ajattelutapoihin ja käyttäytymiseen ja sitä kautta koko yhteiskuntaan.

Evangelisluterilaisen uskonnon roolia ja asemaa yhteiskunnassamme on puitu 2010-luvun aikana runsaasti. Esimerkkejä on varsinkin koulumaailmasta useita: vuonna 2014 keskustelu oli kiivasta Suvivirren ympärillä, keväällä 2018 vuorossa olivat seurakuntien edustajien kouluissa pitämät aamunavaukset ja vuoden 2019 loppupuolella väiteltiin ev.lut. uskonnon asemasta koulujen joulujuhliissa. Joulujuhlaväittelyssä pohdittiin erityisesti siitä, onko kirkko sopiva paikka järjestää koko koulun yhteinen joulujuhla vai pitäisikö kaikki koulun juhlat järjestää ilman poikkeuksia katsomuksellisesti neutraaleissa tiloissa, kuten juhlasaleissa tai ulkona. Kun uskonnon roolista yhteiskunnassa on käyty keskustelua, keskiössä on pohjimmiltaan ollut kysymys siitä, millä tavoin ev.lut. uskonto saa näkyä ja kuulua erilaisissa julkisissa tiloissa, kuten kouluissa, päiväkodeissa ja sairaaloissa. Keskustelu uskonnon yhteiskunnallisesta asemasta on polarisoitunut kahteen ääripäähän: osa ihmisistä toivoo, ettei uskonto näkyisi julkisilla paikoilla ollenkaan eikä sitä tuettaisi julkisin varoin, kun taas vastapuoli kannattaa uskontojen aseman säilyttämistä ennallaan tai toivoo oman – tyypillisesti Euroopassa harvinaisemman – uskontokuntansa aseman vahvistamista (Sorsa 2018, 5). Julkisuuden ja yksityisyyden rajanveto uskonnon kohdalla on kaikkea muuta kuin selkeää. Toisaalta usko on todella henkilökohtainen asia, toisaalta se taas kytkeytyy vahvasti yhteisöihin ja niissä sekä niiden välillä tapahtuvaan ihmisten väliseen kanssakäymiseen, kuten ruokailutottumuksiin ja tapakulttuuriin. (Sorsa 2018, 7.) Tähän rajan vetämiseen liittyy erityisesti lainsäädännössä yksilöiden ja ryhmien oikeuksien määrittelyä ja suhteuttamista toisiinsa (Sorsa 2018, 77–79). Eri katsomusten ja uskontojen suhde toisiinsa sekä julkisiin tiloihin on merkittävä asia ennen kaikkea sen vuoksi, että mitä yhdenvertaisemman aseman valtiot kykenevät niille takaamaan, sitä pienemmällä todennäköisyydellä yhteiskunnassa tapahtuu uskonnollista radikalisoitumista (Sorsa 2018, 32–33)

Olen rajannut kandidaatintutkielmani aineiston niin kutsuttua kirkkojoulujuhlahkohua koskeviin uutisiin. Aineistoni ulkopuolelle olen jättänyt muun muassa uskontoa sivuavat mielipiteelliset tekstit, reportaasit ja henkilöhaastattelut, koska olen kiinnostunut ennen kaikkea siitä, miten neutraaleiksi ja puolueettomiksi mielletyissä uutisteksteissä käsitellään evankelisluterilaista uskontoa. Tavoitteenani on selvittää ennen kaikkea, miten ev.lut. uskontoa kehystetään uutisissa siihen linkittyvän kohun yhteydessä. Kehystämisen tapojen analyysi kohua herättäneen aiheen yhteydessä antaa tietoa siitä, onko uutisissa pystytty tunteita herättävän teemankin yhteydessä säilyttämään riittävä neutraalius. Jos uutisissa puolestaan esiintyy vahvasti toisteisia tai jollakin tavoin tiettyjä katsomuksia suosivia kehystämisen tapoja, niitä pystytään tiedon perusteella kehittämään tasavertaisempaan suuntaan. Päätin analysoida ev.lut. uskonnosta kirjoittamisen tapoja kirkkojoulujuhlahkohan kautta, koska se on uskonnollisiin traditioihin liittyvistä kohuista tuoreimpia. Halusin tutkia ev.lut. uskonnosta kirjoittamisen tapoja juuri tämän kohun kautta myös siksi, että joulu on pääsiäisen ohella ev.lut. uskonnon merkittävimpiä juhlia. Päädyin tutkimaan aihetta valtakunnallisten ja maakunnallisten sanomalehtiutisten kautta, koska kirkkojuhlahoku näkyi jokaisessa valtakunnallisessa sanomalehdessä ja maakuntalehdessä jotenkin. Kirkkojoulujuhlahkohan käsitteleviä valtakunnallisia ja maakunnallisia uutisia tarkastelemalla uskon saavani myös parhaimman yleiskuvan ilmiöstä, koska niissä kirkkojoulujuhlahkohan käsitellään yleisellä tasolla paikkakuntaakohtaisen näkökulman sijaan.

1.2 kirkkojoulujuhlahkohan tausta

Vuoden 2019 marraskuussa keskusteltiin erittäin runsaasti uskonnon roolista koulujen joulujuhlissa niin perinteisessä kuin sosiaalisessakin mediassa. Nopeasti kohuksi yltyneen keskustelun alkusysäys oli Uskonottomat Suomessa ry:n tekemä kantelu kolmen kouvola-laiskoulun toimintatavoista. Kaksi koulua joutui kantelun kohteeksi uskonnollisten aamunavauksien ja kiiristorstain kirkkokäyntien vuoksi. Kolmas kantelun kohteena olleista kouluista järjesti joulujuhlansa kirkossa siten, että juhla sisälsi useita ev.lut. uskonnolle tyypillisiä elementtejä. Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen määritteli kaikki kolme kouvola-laiskouluissa esille tullutta menettelytapaa ongelmallisiksi. Eniten keskustelua herätti kuitenkin apulaisoikeusasiamiehen linjaus, jonka mukaan koulun joulujuhlan järjestäminen kirkossa oli uskonnollisesti tunnustukselliseksi määriteltävää toimintaa, joka siten loukkasi koululaisten yhdenvertaisuutta ja uskonnonvapautta. Aiheesta uutisoitiin ja jaettiin näkemyksiä runsaasti noin viikon ajan. Erityisen vilkasta keskustelu oli aikavälillä marraskuun kahdeksannesta päivästä kymmenenteen.

Apulaisoikeusasiavaltuutetun linjaukseen ottivat kantaa niin kansanedustajat, toimittajat kuin tavalliset kansalaisetkin. Erityisesti ihmisiä puhututti se, millaisissa tiloissa koulun juhlia voidaan järjestää. Suurin osa keskustelijoista jakoikin omia kokemuksiaan ja näkemyksiään aiheesta kommentoiden sitä, onko koulun joulujuhla heidän mielestään hyväksyttävää järjestää kirkossa vai ei. Keskustelua käytiin myös yleisemmin koulun juhlien sisällöistä. Nämä kaksi keskustelussa esiin nousutta näkökulmaa toistuivat mediassakin. Toisaalta uutisointi pyrki myös selittämään linjausta ja oikaisemaan vallalle päässeitä vääriä käsityksiä. Esimerkiksi Helsingin Sanomat julkaisi kohua taustoittavan jutun, jonka yhteydessä opetusministeri rauhoitteli kansaa kommentillaan siitä, ettei perinne joulukirkosta ole painumassa unholaan. Usean jutun kohua selvittävä ja taustoittava näkökulma saattoi johtua siitä, että monilla keskusteluun osaa ottaneilla menivät joulujuhla ja joulukirkko sekaisin, mikä näkyi kiivaana kommentointina ”kaiken kieltämisestä”. Ominaista sekä keskustelulle että uutisoinnille oli kirkkojoulujuhlakohun yhteydessä myös pohtia ja määritellä, mikä tekee tilaisuudesta uskonnon harjoittamista ja mikä puolestaan lasketaan suomalaisen kulttuuriperinteen noudattamiseksi ja ylläpitämiseksi. Samaa määrittelykamppailua kulttuurin ja uskonnon harjoittamisen välisestä rajasta on käyty myös Suvivirren kohdalla osana koulujen kevätlukukauden päättäjäisiä (Taira 2019).

Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen korosti kirkossa järjestettyjä koulun juhlia koskeneessa linjauksessaan, että ongelmallista joulujuhlan kirkossa järjestäneen Naukion yhtenäiskoulun toimintatavoissa ei ollut kirkossa käyminen sinänsä. Sen sijaan virheellinen menettelytapa oli korvata kirkossa järjestetyllä juhlalla koko koulun yhteiset päättäjäisjuhlallisuudet. Yhtenäiskoulun rehtori Kai Mikkonen kertoi medialle, että koulussa oli tapana järjestää korvaava tilaisuus niille, jotka eivät halunneet osallistua kirkkojuhlaan. Rehtori myönsi, ettei tiennyt korvaavan tilaisuuden ohjelmasta ja mainitsi juhlien eroavan sisällön lisäksi siinä, että oppilaiden läheisiä oli kutsuttu vain kirkkoon. Korvaavaan juhlaan osallistui rehtorin mukaan vuosittain kymmenisen koululaista, jotka olivat pääsääntöisesti elämäkatsomustietoa opiskelevia lapsia ja muslimioppilaita. Sen sijaan valtaosa koulun neljästäsadasta oppilaasta – jopa osa islaminuskoisista – osallistui Mikkosen mukaan mielellään syyslukukauden päättäjäisiin kirkossa, koska he halusivat nähdä muiden oppilaiden joulujuhlaesitykset. Rehtori oli uutisoinnin perusteella yllätynyt siitä, että ”korvaava juhla ei kelvannut” ja perusteli kirkkojuhlaa muun muassa tarpeeksi suuren muun tilan puutteella. Apulaisoikeusasiavaltuutettu Pölönen puolestaan muistutti, ettei vaihtoehtoisen tilaisuuden järjestäminen muuttanut asiaa. Sen sijaan hän teroitti, että päättäjäiset ovat osa opetusta ja ne pitäisi näin ollen järjestää sellaiseksi tilaisuudeksi, joka sopii jokaiselle oppilaalle elämäkatsomuksesta

riippumatta. Naukion yhtenäiskoulun kirkossa järjestetyssä joulujuhlassa oli tilan lisäksi muitakin ev.lut. uskonnolle ominaisia elementtejä, sillä juhlassa muun muassa laulettiin virsiä, rukoiltiin Isä meidän -rukous ja esitettiin jouluevankeliumi. Apulaisoikeusasiavaltuutettu oli sitä mieltä, että juhlassa oli katsomuksellisen tunnuksettomuuden sijaan selkeästi kyse uskonnon harjoittamisesta. Samoilla linjoilla apulaisoikeusvaltuutetun kanssa oli Kirkkohallitus, jossa niin ikään katsottiin joulujuhlan sisällön olleen ongelmallinen ja lisäksi kommentoitiin kouvolalaiskoulun kirkkojuhlan mukailleen jumalanpalveluksen kaavaa.

1.3 suomalainen uskontojournalismi ja uskonnolliset kohut tutkimuksessa

Hokka, Valaskivi, Sumiala ja Laakso tutkivat (2013, 6) määrällisen sisällönanalyysin keinoin sitä, millaista uskontojournalismia Helsingin Sanomissa, Ilkassa, Kalevassa ja Karjalaisessa tehtiin vuosina 2007–2011. Heidän mukaansa suurin osa uskontoa koskevista jutuista oli kyseisissä lehdissä kirjoitettu Suomen ja evankelisluterilaisuuden näkökulmasta (Hokka ym. 2013, 10), tosin ulkomaansivuilla korostui islam (Hokka ym. 2013, 7). Muista uskonnollisista ryhmistä kirjoitettiin vain harvoin (Hokka ym. 2013, 10). Valtakunnallisissa lehdissä ulkomaan uutiset ovat muita lehtiä suuremmassa roolissa, kun taas pienemmät lehdet kertovat tyypillisesti kohdennetummin omalla alueellaan vaikuttavien seurakuntien toiminnasta ja sellaisista uskonnollisista ryhmistä, jotka korostuvat juuri niiden julkaisualueella. Lukijoille voi siis muodostua hyvinkin erilaisia mielikuvia ja käsityksiä uskonnosta ja sen asemasta Suomessa ja maailmalla riippuen siitä, mitä medioita he seuraavat ja millä tavoin. (Hokka ym. 2013, 7.)

Tutkimuksessa tarkastelluissa lehdissä uskonto liitettiin useimmiten kulttuuriin ja politiikkaan. Lisäksi analyysissä todettiin kristinuskoa käsittelevien juttujen näkökulman olevan usein instituutiolähtöinen, mikä korostaa ev.lut. kirkkoa organisaationa muiden joukossa. (Hokka ym. 2013, 11–14.) Hokka kumppaneineen luokitteli aineistonsa karkeasti kolmeen osaan. Yksi pääkategorioista sisälsi jutut, jotka liittyivät vuosittaisiin uskonnollisiin juhliin, kuten jouluun tai suviseuroihin ja niiden viettämiseen. Toinen pääkategoria sisälsi puolestaan jutut, joissa uskonto ja politiikka esiintyivät tiiviissä suhteessa toisiinsa, kuten esimerkiksi terrorismiuutisoinnissa ja uskonnollisesti aktiivisten poliittisten toimijoiden tekemisistä raportoimisessa. Kolmas luokista oli hajanaisin, sillä siihen sisällytettiin kaikki kulttuurin ja yhteiskuntaan liittyvät jutut, jotka kuitenkin olivat myös jollain tavoin kytköksissä uskontoon. Tähän luokkaan sisältyvien juttujen aiheita olivat muun muassa homoseksuaalisuus ja uskonnon asema yhteiskunnassa. (Hokka ym. 2013, 9.)

Teemu Taira (2014) analysoi Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Turun Sanomien uskontoaiheista journalismia päivinä, joiden aikana ei odotettu tapahtuvan uskontouutisoinnin kannalta mitään kovin oleellista. Hän analysoi tutkimuksessaan kaiken mahdollisen aineiston valitsemistaan lehdistä sen sijaan, että olisi rajannut aineiston vaikkapa pelkkiin uutisteksteihin ja niiden uskonnollisiin viittauskiin. Tairan mukaan negatiiviset asiat jäävät niin uskonto- kuin muussakin journalismissa positiivisia helpommin mieleen, minkä vuoksi uskontojournalismi assosioituu vahvasti erilaisiin jollain tavoin uskontoon linkittyviin kohuihin. Tutkimuksessaan hän kuitenkin osoitti, että uskontojournalismiin ei automaattisesti liity jokin konflikti, vaan aiheesta kirjoitetaan neutraalissa ja positiivisessa valossa huomattavasti enemmän kuin kielteisestä näkökulmasta. (Taira 2014.)

Uskontoon liittyvää journalismia hallitsi Tairan aineistossa evankelisluterilaisuus, jota käsiteltiin eniten sekä viittauksien että perusteellisten uskontoaiheisten juttujen määrässä laskettuna. Ev.lut. uskonnon vahva asema näkyi myös siten, että sitä käsiteltiin keskimäärin muita katsomuksia positiivisemmin. Katolista ja ortodoksista kirkkoa käsiteltiin kumpaakin hieman yli 10 prosentissa tarkastelluista jutuista. Kristinuskon ulkopuolelta eniten käsiteltiin islamia. Muiden ei-kristillisten uskontokuntien Taira totesi nousevan tavallisena uutispäivänä hyvin vähän esiin. Sen sijaan uskontokriitillä näyttäisi Tairan mukaan olevan suhteellisen vahva jalansija nykymediassa, koska kriittisesti uskontoon suhtautuvien näkemyksiä nousi hänen aineistossaan mediaan suhteellisen paljon heidän määräänsä nähden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti sitä, että näihin median esille tuomiin uskontoa kritisoiviin näkemyksiin reagoitaisiin positiivisesti tai edes suhtauduttaisiin myönteisellä tavalla. (Taira 2014.)

Saila Poulter tarkasteli artikkelissaan kolmen eri valtion kouluista lähtöisin olevia uskonnollisiin traditioihin linkittyneitä kohuja, joita hän analysoi suhteessa Euroopan neuvoston kannanottoihin. Poulterin tarkastelemat kohut olivat kiista itävaltalaisen muslimiopettajan huivin käyttämisestä, Italiassa esiin noussut kysymys uskonnollisista symboleista koululuokissa ja Suomessa käytävä väittely perinteisesti koulujen kevätlukukauden päättäjäisissä laulettavasta Suvivirrestä. Poulter pohti uskonnon koulumaailmassa aiheuttamia kohuja peilaten niitä julkisen tilan käsitteeseen. (Poulter 2013, 164.) Suvivirren laulamista kevätjuhliissa voidaan hänen mukaansa puolustaa ja

vastustaa mitä moninaisimmin perusteluihin, mutta mikä kanta asiaan sitten onkaan, se perustuu tavallisesti tunteisiin. Dilemmassa on kysymys perinteiden ja uskonnon harjoittamisen välisestä määrittelykamppailusta. Oleellista tässä käytävässä kamppailussa ei ole Poulterin mielestä kummankaan osapuolen voittaminen, vaan se, että niin tätä kuin muitakin perinteitä pysähdyttäisiin pohtimaan yhteisymmärryksessä. (Poulter 2013, 171–173.) Kouluympäristössä muodostuu uusia käsityksiä ja näkemyksiä, ja se on merkittävä instituutio lasten ja nuorten identiteetin kehittymisen kannalta (Poulter 2013, 165). Kouluun kohdistuu julkisena instituutiona myös vahva odotus katsomuksellisesta sitoutumattomuudesta. Asia ei kuitenkaan ole ainakaan Euroopan neuvoston kannanottojen valossa yksinkertainen. Toisaalta Euroopan neuvoston asiakirjoissa nousee esiin katsomuksellisesti monimuotoinen Eurooppa, jota pitäisi kunnioittaa, mutta vastakohtaisesti painotetaan kristillisyyden voimakasta vaikutusta eurooppalaiseen historiaan. (Poulter 2013, 171.)

Vaikka uskonnollisten traditioiden noudattaminen koulumaailmassa aiheuttaa silloin tällöin kohuja, Poulter päätyi tällaisiin tilanteisiin liittyviä tapauksia ja Euroopan neuvoston kannanottoja analysoituaan siihen lopputulokseen, että uskonnon poistaminen kouluista kokonaan ei ole oikea ratkaisu. Sen sijaan hän kannattaa ”katsomuksellisesti tiedostavaa kasvatusta”, jossa uskontoa ja siihen liittyviä asioita ei käsitellä lasten ja nuorten kanssa muusta yhteiskunnasta irrallaan olevina ilmiöinä, vaan osana laajoja kokonaisuuksia ja suhteessa muihin traditioihin ja kulttuureihin – siten, että tuetaan samalla kriittisen ajattelun kehittymistä. (Poulter 2013, 173–174.) Poulter näyttäisi siis kokevan uskonnollista alkuperää olevat traditiot säilyttämisen arvoisiksi, vaikka rajanvetoa sallitun ja ei-sallitun uskonnollisuuden välillä joudutaankin ajoittain tekemään kouluympäristössä sen vuoksi, että saavutettaisiin mahdollisimman tasavertaiset toimintatavat ja kaikki oppilaat tulisivat yhdenvertaisesti kohdelluiksi.

Poulterin lisäksi ainakin Teemu Taira (2019) on analysoinut toistuvaa ja ajoittain voimakkaalla intensiteetillä käytyä keskustelua Suvivirrestä. Tairan mukaan Suvivirren laulaminen koulujen kevätjuhlissa on noussut suomalaisessa mediassa säännöllisesti esiin vuodesta 1995 alkaen. Erityisen paljon Suvivirsi oli mediassa esillä vuonna 2014, milloin kimmokkeena aktiivisena kuohuneelle ja kohuksi asti paisuneelle keskustelulle oli oikeuskanslerin kannanotto aiheesta. Tairan analyysissä selvisi, että Suvivirsikeskustelu nousee yleisesti ottaen mediassa esiin sekä keväisin että joulun alla, milloin pohditaan Suvivirteen rinnastuvan Enkeli taivaan -virren

esittämistä. Huomionarvoista Suvivirsikeskustelussa ja siitä uutisoimisessa on, että vaikka Suvivirren laulaminen koulujen kevätjuhlissa jakaa mielipiteitä, reilusti yli 80 prosenttia suomalaisista suhtautuu virteen kouluympäristössään myönteisesti. Myös uutisoinnissa ollaan pääosin Suvivirsiperinteen säilyttämisen kannalla, mikä näkyy siinä, että Ilta-Sanomissa, Turun Sanomissa ja Aamulehdessä yhtä virttä vastustavaa juttua kohden on julkaistu useampi virren myönteisessä valossa esittävä artikkeli. Uskontokriittisempi Helsingin Sanomatkaan ei ole asettunut vastustamaan Suvivirttä. Suvivirsikeskustelun ääripäät ovat virren laulamisen määrittely uskonnon harjoittamiseksi vastakohtanaan se, että virsi nähdään harmittomana ja liikuttavana perinteenä. Näiden näkökulmien lisäksi Suvivirsikeskustelussa nousee usein esiin virren laulamisen siirtäminen ainoastaan kirkkoihin ja näkökulma siitä, että koulujen juhliin voitaisiin tuoda suomalaisten perinteiden rinnalle elementtejä myös muista kulttuureista. (Taira 2019.)

2 TUTKIMUKSEN ONGELMANASETTELU

2.1 käsitteet

2.1.1 mediatapahtuma

Analysoin tutkielmassani kirkkojoulujuhlakohua Daniel Dayanin ja Elihu Katzin tunnetuksi tekemän mediatapahtuman käsitteen avulla. He määrittelevät mediatapahtumiksi muun muassa urheilukilpailujen ja valtion johtajien hautajaisten kaltaiset poikkeukselliset tapaukset, joita mediassa käsitellään (Dayan & Katz 1992, 1). Mediatapahtumille tyypillisiä piirteitä ovat poikkeuksellisuuden ohella niiden reaaliaikainen esittäminen ja se, että media ei yleensä ole suoraan mukana järjestämässä tapahtumaa, vaikka sillä onkin merkittävä rooli sen välittäjänä. Sen sijaan julkiset organisaatiot ovat usein mediatapahtumien varsinaisia järjestäjiä. (Dayan & Katz 1992, 5–9.) Dayan ja Katz jakavat mediatapahtumat kolmeen luokkaan: kilpailuihin, valloituksiin ja kruunajaisiin. Kullakin mediatapahtuman kategoriolla on omat tunnistettavat erityispiirteensä, mutta ne voivat myös yhdistyä toisiinsa siten, että luokat ovat ikään kuin toisiaan seuraavia vaiheita mediatapahtuman kehityskaareissa. Kilpailukategoriaan kuuluu niin politiikkaan kuin urheiluunkin liittyviä tapauksia, joissa säännöt tai niiden rikkominen ovat keskeisessä roolissa. Tällaisissa mediatapahtumissa on tavallisesti korkeat panokset. Asia konkretisoituu, kun miettii tyypillisiä kyseiseen luokkaan kuuluvia tapahtumia, kuten poliittisia skandaaleja ja erilaisia urheilukilpailuja. Valloitukset ovat poikkeuksellisen harvinaisia tapahtumia, jotka mullistavat jollakin tavoin maailmaa. Tällaisiksi voidaan laskea esimerkiksi ensimmäiset kuulennot. Kruunajaisia puolestaan

ovat muun muassa kuninkaalliset häät ja hautajaiset sekä vuosittain toistuvat palkintogaalat, joille on tyypillistä voimakkaan seremonialähtöinen esittämistapa. (Dayan & Katz 1992, 25–27.)

Mediatapahtumiin liittyvät tyypillisesti kunnioittamisen ja seremoniallisuuden aspektit: tapahtuma etenee tietyn kaavan mukaan, kritiikki pääsääntöisesti unohdetaan ja esimerkiksi mainonta saatetaan keskeyttää tapahtuman esittämisen ajaksi. Mediatapahtumia seuraa myös valtavan suuri jopa koko maailman laajuinen yleisöjoukko. Tämä on seurausta mediatapahtumien poikkeuksellisuudesta ja sitä kautta kiehtovuudesta, joka kutsuu ihmiset mukaan tapahtuman seuraamiseen ja saa heidät siirtämään muun elämänsä syrjään siksi aikaa. (Dayan & Katz 1992, 5–9.)

Mediatapahtuman käsitteen kohtaaman kritiikin myötä siihen sisällytettiin myöhemmin myös erilaiset maailmaa järkyttävät ja yllättäen tapahtuvat asiat, kuten terroriteot ja luonnonkatastrofit (Katz & Liebes 2007, 158). Tällaisia ennalta arvaamattomia tapauksia alettiin kuvata hybridin mediatapahtuman käsitteellä. Eroa tehtiin Dayanin ja Katzin alkuperäisiin määritelmiin myös sen osalta, että television sijaan painotettiin internetin ja sosiaalisen median merkitystä ja korostettiin monimediaisen informaatioympäristön vaikutuksia mediatapahtumien esittämiseen, leviämiseen ja niistä uutisoimiseen. (Toivanen, Huhtamäki, Valaskivi & Tikka 2020, 3.) Toivasen ja hänen kumppaneidensa käsitys monimediaisista mediatapahtumista on oleellinen tutkimukseni kannalta, sillä kirkkojoulujuhlahoku herätti perinteisen median ohella paljon keskustelua ja tunteikkaita kannanottoja myös eri sosiaalisen median alustoilla, kuten Twitterissä. Seremoniapainottuneisuuden kautta mediatapahtumat nostavat esiin yhteisöissä vallitsevia arvoja (Sumiala & Lounasmeri 2016, 8). Mediatapahtumat ovatkin yksi konkreettinen osoitus nykyaikaisen viestintäteknologian mahdollisuuksista, koska niillä on valta sulauttaa sekä median erilaiset alustat että mediatapahtumaa seuraavat ihmiset yhteen jättiläismäisen suureksi verkostoksi, joka jakaa saman asian fyysisestä etäisyydestä riippumatta. Mediatapahtuma voi luoda jopa kokonaisen uudenlaisen todellisuuden, jossa ihmiset kokevat yhteenkuuluvuuden tunteita toistensa kanssa erilaisissa ryhmissä. (Sumiala & Lounasmeri 2016, 9.) Tämä mediatapahtumien verkostoja luova voima näkyy myös Benedict Andersonin (2006) kuvitellun yhteisön käsitteessä, sillä hän korostaa median roolin olevan keskeinen näitä yhteisöjä ylläpitävänä voimana. Andersonin kuvaa yhteisöjä kuvitelluiksi, koska hänen peruslähtökohtansa on se, että jaetut merkitykset ja tunteet eivät edellytä kasvokkaista vuorovaikutusta. Esimerkiksi suomalaiset voivat kokea keskenään kansakuntaansa yhdistäviä isänmaallisuuden tunteita, vaikka kaikki heistä eivät olekaan tavanneet toisiaan henkilökohtaisesti. Kuvitellun yhteisön jäsenillä on siis jaettuja käsityksiä esimerkiksi siitä, mikä on arvostettavaa, keskeistä ja tärkeää, ja tätä kautta he kokevat kuuluvansa vaikkapa suomalaisten tai länsimaalaisten muodostamaan yhteisöön. (ks. Jouhki 2015, 170–171.)

2.1.2 jälkitraditionaalinen yhteiskunta

Toisistaan poikkeavat maailman ymmärtämisen ja jäsentämisen tavat kohtaavat nykyisessä globaalissa maailmassa entistä todennäköisemmin ja useammin. Tämä johtaa helposti julkisen keskustelun polarisoitumiseen, kun erilaisten ryhmien oikeuksia ja velvollisuuksia vertaillaan toisiinsa ja ne nousevat esiin erilaisten konfliktien ja poikkeavuuksien kautta. (Taira 2015, 100.) Giddensin mukaan traditiot ovat vahvasti aika- ja paikkasidonnaisia, minkä vuoksi niitä ei aina noudateta yhteisymmärryksessä. Konfliktien keskelläkin ne toistavat Giddensin (1994) mukaan silti kollektiivista, rituaalista ja emootioihin sekä moraaliin kytkeytyvää kaavaansa, joiden ylläpidosta papit ja kylän vanhimmat sekä muut vastaavat toimijat pitävät huolen (ks. Heiskala 1995, 210). Modernissa yhteiskunnassa tämänkaltaiset traditionaalisille yhteiskunnille tyypilliset perinteet korvautuvat uudenaikaisilla esimerkiksi sukupuoleen ja luokka-asemaan perustuvilla tavoilla. Siinä missä traditionaalisissa yhteiskunnissa traditioiden toteutumisesta vastasivat erilaiset vartijat, on moderneissa yhteiskunnissa tuo valta siirtynyt asiantuntijoille.

Giddens kuvaa modernia yhteiskuntaa reflektiiviseksi, koska erilaisten traditioiden jatkuva suhteuttaminen toisiinsa lisää hänen mukaansa yksilöiden kykyjä muidenkin asioiden tarkasteluun tällä vertailevalla tavalla. Beck puolestaan ymmärtää ja selittää saman yhteiskunnallisen muutoksen hieman erilaisesta kulmasta. Hänen mukaansa modernissa yhteiskunnassa on joka tapauksessa ristiriitoja, eikä niiden olemassaolo riipu siitä havaitaanko ne vai ei. Näin ollen refleksiivisessä modernisaatiossa on Beckin mielestä kyse ennen kaikkea yhteiskunnan sisäisistä rakenteista ja muutoksista niiden välisissä jännitteissä. (Heiskala 1995, 210–211.) Oman näkemykseni mukaan refleksiivisessä modernisaatiosta on toisaalta kyse ihmisistä ja heidän maailman kehystämisen tavoistaan, toisaalta taas globaalistumisen monimutkaistamasta maailmasta, jossa eritasoisia yhteentörmäyksiä katsomusten, traditioiden ja tapojen välillä syntyy aiempaa helpommin. Kyse on tietyllä tapaa kuviteltujen yhteisöjen ja jälkitraditionaalisen yhteiskunnan välisestä vaihtelevasta suhteesta. Toisaalta individualismi kukoistaa, mutta toisaalta esimerkiksi suuret urheilukilpailut kykenevät edelleen yhdistämään ihmismassoja kollektiivisiksi yhteisöiksi – ainakin hetkeksi. Pohjimmiltaan yhteisöllisyys on ehkä vain muuttanut moderneissa yhteiskunnissa muotoaan.

Tulkintani mukaan kirkkojoulujuhlahohon ja muiden uskonnollisista ja maallisista traditioista käytyjen väittelyiden taustalla vaikuttaa monikulttuuristumisen myötä syntynyt jälkitraditionaalinen yhteiskunta. Käsitteen teki tunnetuksi Anthony Giddens ja sillä tarkoitetaan nyky-yhteiskunnalle

tyypillistä asioiden, ilmiöiden ja tapojen olemassaolon ja aseman perustelemisen tarvetta. Vanhat perinteet eivät ole hävinneet mihinkään. Sen sijaan niiden rinnalle on tullut joukko uusia tapoja, traditioita, sääntöjä, uskomuksia ja elämäkatsomuksia. (Taira 2015, 99–100.) Kun erilaiset katsomukset, säännöt, uskomukset, tavat ja traditiot sisältöineen kohtaavat aiempaa suuremmalla todennäköisyydellä, niiden taustalla vaikuttavat arvot ja tavat ajatella tulevat myös entistä useammin kyseenalaistetuiksi. Tämä näkyy esimerkiksi siten, että uskonnollisiin ilmiöihin ja traditioihin kytkeytyvän keskustelun perustelut ovat kokonaisuudessaan muuttuneet.

Konkreettisen esimerkin antaen voisi jopa sanoa, että kirkon aseman puolustuspuhe on historian saatossa kokenut perustavanlaatuisen uudelleenmäärittelyn: siinä missä ennen kirkon toimia ja tapoja oikeiksi perusteltaessa vedottiin todennäköisesti uskontoon ja Jumalan tahtoon, nykyään kirkon aseman kannalta on suotuisampaa korostaa perinteiden vaalimisen ja moniarvoisuuden näkökulmia. Toisaalta on tärkeää pitää mielessä, että jälkitraditionaaliselle yhteiskunnalle ominainen keskustelukulttuurissa tapahtunut muutos ei koske vain uskontoa ja muita perinteisiä valtioiden osa-alueita. Jälkitraditionaalisuus ilmiönä ulottuu kaikenlaisiin katsomuksiin ja ajattelutapoihin ja niiden kautta myös konkreettisiin toimintatapoihin, joiden taustalla maailman luokittelun ja ymmärtämisen tavat vaikuttavat. (Taira 2015, 100–101.) Tämä näkyykin nykyisessä jälkitraditionaalisessa maailmassa siten, että ihmiset tekevät ehkä enemmän yksilöllisiä valintoja kuin koskaan ennen, kun tiukat sosiaaliset normit ja perinteiset toimintatavat eivät enää ohjaa yksilöitä elämänvalinnoissaan kuten aikaisemmin (Jokela 2005, 14). Valinnanvapaus on lähes rajaton, mutta samaan aikaan jälkitraditionaalista yhteiskuntaa leimaa myös valintojen tekemisen pakottavuus (Heiskala 1995, 210).

2.2 tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Kandidaatintutkielmani tavoitteena on hahmottaa, mitä ja millaisissa kehyksissä ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin ja millainen mediatapahtuma kirkkojoulujuhlahokhusta rakentui valtakunnallisissa ja maakunnallisissa Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Aamulehden uutisissa, jotka käsittelivät kouvolaalaisen koulun kirkossa järjestettyjä joulujuhlia ja tästä aiheutunutta kohua.

Tarkastelen kirkkojoulujuhlahokhua mediatapahtuman ja jälkitraditionaalisen yhteiskunnan näkökulmista. Mediatapahtuman käsite antaa mahdollisuuden tarkastella kohua median ja sen toimintalogiikan näkökulmasta, kun taas jälkitraditionaalisen yhteiskunnan kautta lähestymällä kohusta piirtyy laajempi kuva osana modernia yhteiskuntaa. Aihetta kyseisen käsitteen kautta

lähestymällä on mahdollista hahmottaa kohu tyypillisenä ajoittain nykyisessä monimediaisessa informaatioympäristössä esiintyvänä kiivaana väittelynä, jossa omasta mielestä parhaimpien toimintatapojen ja itselle merkittävimpien perinteiden oikeellisuutta puolustetaan vahvasti tunteella. Kehysanalyysin kautta pyrin puolestaan hahmottamaan tyypillisimmät kehykset, joita aineiston uutisissa on käytetty ev.lut. uskonnon yhteydessä.

Vastatakseni tutkimusongelmaani esitän aineistolle seuraavat tutkimuskysymykset:

- 1) Mitä evankelisluterilaisesta uskonnosta kirjoitettiin kirkkojoulujuhlahohua koskeneissa valtakunnallisissa ja maakunnallisissa uutisissa?
- 2) Millaisia kehyksiä ev.lut. uskonnon yhteydessä esiintyi, kun siitä kirjoitettiin edellä mainitussa kontekstissa?
- 3) Millainen mediatapahtuma kirkkojoulujuhlahohusta rakentui osana modernia jälkitraditionaalista yhteiskuntaa?

Evankelisluterilaisen uskonnon kehysten hahmottaminen kirkkojoulujuhlahohua käsitelleissä uutisissa vaatii pohjatyöksi sen selvittämistä, mitä ev.lut. uskonnosta ylipäättään tässä kontekstissa kirjoitettiin. Ev.lut. uskonnon kehystämisen tarkasteleminen kirkkojoulujuhlahohun yhteydessä puolestaan auttaa hahmottamaan laajemmin sitä, miten ev.lut. uskonnosta kirjoitetaan uutisissa sellaisten kohujen yhteydessä, jotka liittyvät jollakin tavoin uskontoon tai uskonnollisiin tapoihin. Näkyykö esimerkiksi viime vuosikymmeninä voimistunut maallistumisen ja monikulttuuristumisen kehitys jotenkin uutistekstien tavoissa kehystää ev.lut. uskontoa? Jälkitraditionaalisen yhteiskunnan ja mediatapahtuman käsitteisiin peilattuna kohu kirkkojuhlusta taas näyttäytyy osana laajempaa keskustelua ja määrittelykamppailua uskonnon asemasta moderneissa länsimaisissa yhteiskunnissa. Lisäksi edellä mainittujen käsitteiden käyttäminen analyysissä auttaa ymmärtämään laajemmin erilaisten uskontoon linkittyvien kohujen syntymekanismeja ja tunteita kuumentavien väittelyiden taustalla vaikuttavia tekijöitä.

Pidän tätä ongelmanasettelua relevanttina, koska uskon sen lisäävän ymmärrystä suomalaisesta uskontojournalismista. Päädyin juuri tähän ongelmanasetteluun poissulkemisen taktiikan ja vastakohtien etsimisen kautta. Suomalaista uskontojournalismia vaikuttaisi tutkittaneen usein määrällisesti ja analysoiden sitä, mistä uskontokunnista ja uskonnollisista traditioista tai uskontoon

väljemmin liittyvistä ilmiöistä on uutisoitu minkäkin verran. Vastakohtana tälle päädyin itse laadulliseen tutkimusotteeseen. Uskontojournalistisessa tutkimuksessa näyttäisi korostuvan myös suomalaisen uskontojournalismin arki. Uskontoon liittyviä kohuja tai muulla tavoin poikkeavaa uskontouutisointia Suomessa käsitteleviä tutkimuksia en juurikaan löytänyt. Niin sanottua Suvivirsikohu nousi muutamassa tutkimuksessa esiin ja Teemu Taira (2019) selvittikin Suvivirrestä osin vastaavanlaisia asioita, kuin itse tulen selvittämään kirkkojoulujuhlahkohusta eli esimerkiksi millaisista näkökulmista Suvivirttä on suomalaisissa sanomalehdissä käsitelty. Ongelmanasetteluni eroaa kuitenkin Tairan ongelmanasettelusta muun muassa siinä, että tarkastelen uskontoon liittyvää kohua kirkossa järjestettyjen joulujuhlien kautta mediatapahtumana ja pureudun kohuun Tairaa yksityiskohtaisemmin analysoimalla tapoja, joilla kohua on uutisissa kehystetty.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 empiirinen aineisto

Tutkielmani aineisto koostuu kuudesta kirkkojoulujuhlahkohua käsittelevästä uutisesta, jotka on julkaistu vuoden 2019 marraskuussa. Kaksi uutisista on julkaistu Helsingin Sanomissa, kaksi Aamulehdessä ja kaksi Ilta-Sanomissa. Rajasin aineistoni kuuteen uutiseen, koska isompi aineiston määrä olisi todennäköisesti aiheuttanut aikataulullisia haasteita. Aineisto on melko suppea, joten sen perusteella ei voi määritellä koko Suomen lehdistöä koskevia uskontojournalistisia käytäntöjä tai sitä, millaisista näkökulmista mediat uutisoivat uskonnosta kohun keskellä. Aineiston perusteella ei pysty myöskään luomaan yleiskuvaa tarkasteltujen lehtien uskontouutisoinnista. Olen kuitenkin pyrkinyt aineiston rajauksessa siihen, että uutiset käsittelevät kirkkojuhlahkohua mahdollisimman monesta eri näkökulmasta. Monipuolisuuden olen varmistanut valitsemalla uutisia, jotka poikkeavat toisistaan niissä haastateltujen tahojen osalta. Aineistossani näkyvät ainakin kohun silmässä olleen koulun näkökulma sekä rehtorin, opettajan että koulua käyvän lapsen vanhemman osalta. Lisäksi valitsemissani uutisissa on haastateltu muun muassa Kirkkohallituksen edustajaa, kohutun linjauksen laatinutta apulaisoikeusasiamiestä ja hänen linjauksensa kanssa samaa mieltä olleita ja erimielisiä poliitikkoja. Tämän vuoksi katson aineistoni edustavan suhteellisen hyvin sitä, miten evankelisluterilaista uskontoa on kehystetty uutisteksteissä kirkkojoulujuhlahkohun yhteydessä. Kohu itsessään oli jälkitraditionaaliselle yhteiskunnalle tyypillinen ilmiö, koska siihen sisältyi vanhojen totuttujen tapojen ja instituutioiden aseman kyseenalaistamista sekä uudelleenmäärittelyä. Aineistoni koostuu kirkkojoulujuhlahkohua käsittelevistä uutisista, joten sen perusteella voi myös tarkastella ev.lut. uskontoa ja siitä uutisoimista osana jälkimodernia yhteiskuntaa.

Helsingin Sanomissa julkaistiin 9. marraskuuta vuonna 2019 uutinen otsikolla ”Koulun joulujuhlaa ei pidä järjestää kirkossa, linjasi apulaisoikeusasiamies ja hermostutti poliitikot – Opetusministeri Andersson rauhoittelee: Joulukirkko ei ole katoamassa”. Jutun näkökulma on kirkossa järjestetystä joulujuhlasta alkunsa saanutta kohua taustoittava ja opetusministerin kommenttien myötä myös kansalaisia tyynnyttelevä. Uutisessa selitetään huolellisesti mitä apulaisoikeusasiamiehen aiheesta tekemä linjaus konkreettisesti tarkoittaa ja muistutetaan, etteivät lukukauden päättäjät ja joulukirkko ole sama asia. Uutisessa sivutaan myös useampaan otteeseen kansanedustajien näkemyksiä apulaisoikeusasiavaltuutetun linjauksesta ja kerrotaan Helsingin koulujen juhlien järjestämiseen liittyvistä toimintatavoista. Toisessa aineistooni sisältyvässä Helsingin Sanomissa julkaistussa uutisessa kirkkojoulujuhlahokuvaan tuodaan kirkon näkemys Kirkkohallituksen edustajan kommenttien kautta. Lehden tyynnyttelevä linja jatkuu tässäkin uutisessa, sillä siinä korostetaan apulaisoikeusasiamiehen ja Kirkkohallituksen kantojen yhteneväisyyksiä. Samanmielisyyttä löydetään myös Kirkkohallituksen ja apulaisoikeusasiavaltuutettu Pölösen linjausta kritisoineiden kansanedustajien väliltä. Kohun sammuttelu jatkuu, kun Kirkkohallituksesta kommentoidaan samassa uutisessa koulujen ja seurakuntien yhteistyön olevan pääsääntöisesti selkeää. Uutisten otsikot kuitenkin eroavat toisistaan: Kirkkohallituksen kommentteja sisältävän uutisen otsikko on sanavalinnoiltaan huomattavasti toista aineistoon valitsemani Helsingin Sanomien uutista dramaattisempi, kun siinä kerrotaan Kirkkohallituksen pitäneen kirkossa järjestettyä joulujuhlaa kyseenalaisena. Jutun ingressissä sävy on kuitenkin jo otsikkoa tyynempi.

Kummassakin aineistoon valitsemassani Aamulehden uutisessa kirkkojoulujuhlahokuva käsitellään kansanedustajavetoisesti. Toinen Aamulehden uutisista perustuu kokonaan kansanedustajien näkemyksiin aiheesta, sillä siinä avataan kansanedustajille tehtyä kyselyä, jossa heiltä on tiedusteltu mielipidettä siihen, voidaanko koulun joulujuhla järjestää kirkossa vai ei. Uutisessa jaotellaan kansanedustajat kyllä-, ei- ja epäselvien vastausten mukaan. Lisäksi avataan kyselyn tekotapaa ja käydään läpi eri puolueiden vastausaktiivisuutta sekä siteerataan eri puolueita edustavien ja aiheesta eri mieltä olevien vastauksia. Toinen Aamulehden juttu ”Ratkaisu: Koulun joulujuhlaa ei saa järjestää kirkossa – kansanedustajat pillastuivat apulaisoikeusasiavaltuutetulle, vaikka tämä saattaa olla oikeassa” käsittelee kirkkojoulujuhlahokuva apulaisoikeusasiamiehen linjausta kritisoineiden kansanedustajien kautta. Jutussa avataan myös Opetushallituksen aiheeseen liittyvää ohjeistusta ja sitä, mikä on uskonnon harjoittamisen ja uskonnollista alkuperää olevien traditioiden välinen raja. Lisäksi jutussa nostetaan esiin perustuslaissa määritelty uskonnon- ja omantunnonvapaus ja selitetään sen merkitystä käytännössä. Helsingin Sanomien uutisten tapaan myös Aamulehti

selventää kirkkojoulujuhlahohon taustoja usealla eri tavalla. Aamulehden kohua käsittelevissä uutisissa nousee kuitenkin Helsingin Sanomien uutisiin verrattuna selkeämmin esiin jännitettä ylläpitäviä elementtejä, kuten yksittäisten ihmisten melko kärkkäitäkin kommentteja kohuun tai apulaisoikeusasiavaltuutetun linjaukseen liittyen.

Ilta-Sanomien jutuissa näkyy apulaisoikeusasiamiehen tekemän linjauksen ja koko kohun taustoittamisen sijaan enemmänkin pyrkimys kohun ylläpitämiseen ja keskustelun jatkamiseen. Tämä näkyy esimerkiksi siten, että Ilta-Sanomien on julkaissut kirkkojuhlan ja sen korvanneen juhlan ohjelmat parin vuoden takaa. Kummassakin lehdessä julkaistussa jutussa on selvittäviäkin osuuksia, mutta lähestymistapa on molempien uutisten osalta selkeästi ristiriitoinen ja korostava. Lisäksi Ilta-Sanomien lähestyy Helsingin Sanomista ja Aamulehdestä poiketen kohua henkilövetoisemmin. Tämä näkyy myös kahdessa aineistoon valitsemassani lehden uutisessa, joissa ääneen pääsevät kohun silmään joutuneen koulun rehtori, kyseisen koulun vaihtoehtoiseen juhlaan osallistuneen oppilaan äiti ja vaihtoehtojuhlaan pienestä pitäen osallistunut henkilö. Lisäksi näkemyksensä tuo esiin kouvolalaiskoulun opettaja, joka kritisoi työpaikkansa toimintatapoja ja pitää kohuttua kirkkojuhlaa vahvasti uskonnollisena tapahtumana ja apulaisoikeusasiavaltuutetun linjausta näin ollen huojentavana. Ilta-Sanomien uutisissa myös tunteet korostuvat muita tarkasteltuja lehtiä enemmän. Tämä selittyy pitkälti uutisten henkilövetoisuudella ja sillä, että aihetta on lähestytty vahvasti kohun silmään päätyneen kouvolalaiskoulun näkökulmasta.

3.2 menetelmä

Tutkielmani pohjautuu laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiin, kuten aineiston luokitteluun ja käsitteellistämiseen. Analysoin aineistoksi valitsemiani kuutta uutista aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin hyödyntäen kehysanalyysiä. Lisäksi tarkastelen kehysanalyysin avulla tekemiäni tulkintoja ev.lut. uskonnosta suhteessa mediatapahtuman ja jälkitraditionaalisen yhteiskunnan käsitteisiin. Kehysanalyysi on keino, jolla pyrin tutkimuksessani ennen kaikkea tuomaan esiin uutistyön journalistisia valintaprosesseja ja näiden prosessien vaikutuksia siihen, mitä ihmiset erilaisista uutisista käsiteltävistä asioista – tässä tapauksessa ev.lut. uskonnosta – ajattelevat. Uutisissa käytetyt sanavalinnat, näkökulmat ja esimerkiksi väliotsikoissa esiin nostetut asiat ohjaavat tulkitsemaan tekstiä tietystä näkökulmasta. Vaikkapa ev.lut. uskonnosta syntyvä mielikuva on hyvin erilainen, jos sen yhteydessä viitataan lakeihin, linjauksiin ja säädöksiin tai vertailukohtana kirjoitetaan esimerkiksi uskonnollista alkuperää olevista traditioista koko kansalle rakkaina perinteinä. Vaikka kehysanalyysi pohjautuu tulkintoihin, joihin vaikuttavat

subjektiiviset mielipiteet ja tapa ymmärtää sekä jäsentää maailmaa, se muodostaa tutkimukselle käytettyjen käsitteiden ohella teoreettisen viitekehyksen, johon aineistosta tehtyjä tulkintoja voi peilata ja näin muodostaa käsityksen tehtyjen tulkintojen relevanttiudesta.

Analyysivaiheen aluksi olen karsinut aineistosta päällekkäisyyttä poistamalla uutisista kuvatekstit, mikäli ne ovat olleet suoraan uutisen leipätekstistä kopioituja lauseita. Olen poistanut aineistosta myös kansanedustajien nimet heidän kyselyvastaustensa yhteydestä, mikäli niitä ei ole ilmoitettu osana lausetta Aamulehden julkaisemassa LM-kyselyä avaavassa uutisessa. Kyseisestä uutisesta olen karsinut pois myös kyselyn vastausten yhteydessä mainitut eräänlaiset väliotsikot ”kyllä saa pitää”, ”ei saa pitää” ja ”yksi ministerivastaaaja”. Tämän jälkeen olen käynyt aineistoni muodostavat uutiset yksi kerrallaan läpi faktalaatikkoja, väliotsikoita ja kuvatekstejä myöten ja koostanut kunkin uutisen tekstistä lausekohtaisen listan. Listaa kootessani olen täydentänyt epäselviä lauseita siten, että niiden viittaussuhde tulee esiin ilman kontekstiäkin, esimerkiksi seuraavalla tavalla: ”Vihreissä puolestaan kaikki (LM-kyselyyn) vastanneet vastustavat sitä (joulujuhlaa kirkossa).” Olen tehnyt analyysiä lausetasolla, mutta ottaen luokittelussa huomioon koko ajan asiayhteyden. Luokittelua tehdessäni olen peilannut tulkintojani vahvasti siihen, miten kulloinkin tarkastelemani lause sisällöllisesti suhteutuu ev.lut. uskontoon.

Tällä tavoin menetellen ja sitä kautta samankaltaisesti ev.lut. uskontoa kuvaavia lauseita samojen kategorioiden alle luokitellen olen päätenyt ryhmittelemään aineistoni sekä uutiskohtaisesti että kokonaisuudessaan seitsemään kategoriaan. Nämä luokittelun perusteella syntyneet kokonaisuudet olen käsitteellistänyt seuraavasti: 1) uskonnon harjoittaminen, uskonnollinen tilaisuus/sisältö, 2) kirkko tilana, 3) joulujuhla + kirkko, 4) ev.lut. uskonto suhteessa muihin katsomuksiin, 5) väärinymmärrykset, apulaisoikeusasiavaltuutetun linjauksen tai kirkkojoulujuhlista käydyn keskustelun kommentoiminen, 6) LM-kysely ja 7) muu. Jos lause on ollut monitulkintainen tai sopinut useampaan eri kategoriaan, olen luokitellut sen kategoriaan muu. Luokkaan LM-kysely olen puolestaan kategorisoinut sellaiset Aamulehden julkaisemaa Lännen median kyselyä kirkkojuhlista koskevat lauseet, jotka eivät sisältönsä puolesta ole sopineet muihin luokkiin. Tällaisissa lauseissa on kerrottu esimerkiksi kyselyn toteuttamistavoista ja vastanneiden osuuksista puolueittain. Edellä mainituista seitsemästä kategoriasta olen aineiston pohjalta jatkanut lauseiden ryhmittelyä yksityiskohtaisempiin luokkiin, joista olen muodostanut pääkategorioiden alle sisällöllisesti tarkempia alakategorioita, kuten jumalanpalvelus, uskonto perinteenä, uskonnonvapaus ja vaihtoehtoinen tilaisuus. Näin toimien olen lopulta pystynyt muodostamaan oman tulkintani siitä, mitä ev.lut. uskonnosta on kirjoitettu kirkkojoulujuhlakohua käsitelleissä uutisissa.

Uutiskohtaisen aineiston tarkastelun ja luokitteluksen jälkeen olen yhdistänyt juttukohtaiset tulkinnat yhdeksi koko aineiston kattavaksi luokittelukokonaisuudeksi. Tästä huolimatta olen säilyttänyt myös ensin tekemäni uutiskohtaisen luokittelun voidakseni vertailla eri lehtien uutisissa esiintyneitä kehystämisen tapoja ja muita tutkimiani asioita toisiinsa. Koko aineiston kattavan ryhmittelyn valmistuttua olen siirtynyt tulkitsemaan ja nimeämään uutisissa ev.lut. uskonnon yhteydessä esiintyneitä kehyksiä. Tässä vaiheessa olen luokittelun tavoin edennyt nojaten ev.lut. uskontoon. Olen siis lauseiden kehyksiä tunnistaessani ja nimetessäni tehnyt ratkaisun viime kädessä sen pohjalta, mikä lauseessa korostuu eniten ev.lut. uskonnon näkökulmasta tarkasteltuna. Lisäksi olen kehyksiä nimetessäni kiinnittänyt erityisen paljon huomiota asiayhteyteen ja sellaisiin merkityksiin, jotka eivät kirjaimellisesti tulkiten nouse tekstistä esiin. Olenkin tunnistanut aineistosta esimerkiksi rauhoittlevan ja kritisoivan kehyksen lauseiden sävyeroja tulkitsemalla ja tilakehyksen peilaamalla erilaisia mainintoja neutraaleista tiloista ja kirkosta ev.lut. uskontoon. Uutisissa ev.lut. uskonnosta käytettyjen kehyksien tunnistamisessa olen hyödyntänyt niin pelkistettyä aineistolistaa kuin luokiteltua aineistoakin. Havaitsemieni kehysten perusteella olen luokitellut aineiston toistamiseen, jotta olen pystynyt vertailemaan eri sanomalehtien uutisissa esiintyneitä ev.lut. uskonnon kehyksiä paremmin suhteessa toisiinsa. Lopuksi olen analysoinut aineistossani esiintyneitä kehyksiä vielä tarkastelemalla niitä suhteessa mediatapahtuman ja jälkitraditionaalisen yhteiskunnan käsitteisiin. Selvittäessäni mitä ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin ja mitkä olivat tyypillisimmät tavat kehystää sitä, olen laskenut eri luokkien ja kehysten alle sijoittamieni viittausten määrät.

3.2.1 laadullinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston määrä on tyypillisesti pieni, ja tutkimuksen kohteesta pyritään analyysin kautta muodostamaan mahdollisimman yksityiskohtainen ja tarkka kuva (Eskola & Suoranta 1998, 15). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston analysointitapa riippuu siitä, millainen menetelmä tutkimuksen toteuttamiseksi on valittu. Ongelmanasettelu määrittelee myös sen, mikä valitaan analyysiyksiköksi. Aiempien tutkimusten tulosten ei pitäisi vaikuttaa analyysiin, koska tutkimustulosten pitäisi aineistolähtöisessä analyysissä olla johdettavissa juuri kyseisessä tutkimuksessa käytetystä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 97.) Vaikka laadullisella tutkimuksella ei pyritäkään laajaan yleistettävyyteen, valittua aineistoa ei voi pelkästään kuvailla. Sen sijaan aineisto on eräänlainen teoreettisen analyysin apukeino. (Eskola & Suoranta 1998, 46.) Jotta laadullinen tutkimus onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla, aineisto on rajattava riittävän

tiukasti. Aineiston rajauksen lisäksi on huolehdittava muun muassa siitä, että tutkimuksen tavoitteiden ja ongelmanasettelun yhteys on selvä suhteessa siihen, mitä juuri kyseisessä tutkimuksessa halutaan saada selville. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 94.)

Ennen kuin aineistoa on mahdollista alkaa analysoida, on tehtävä päätös siitä, tarkasteleeko aineistoa kirjaimellisesti vai ottaen huomioon myös rivien väleissä piileviä merkityksiä. Kirjaimellisessa aineiston tarkastelussa otetaan huomioon vain selkeästi aineistosta nähtävissä olevat elementit, kuten vaikkapa tietyt tekstissä esiintyvät sanat. Kun aineistoa esimerkiksi pelkistää, samalla tulee jo tulkinneeksi sitä suhteessa tekemänsä tutkimuksen ongelmanasetteluun. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 11.) Aineiston pelkistämisessä pitääkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kategorisoi aineiston siten, että kategorioiden kautta muodostuu mahdollisimman tarkka kuva tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä (Kyngäs & Vanhanen 1999, 10). Pelkistäminen ja luokittelu ovat osa valitun aineiston kuvaamista, mutta tästä vaiheesta alkaa myös tehtyjä havaintoja tulkitsemalla tapahtuva uusien merkitysten jäsentely (Tuomi & Sarajärvi 2006, 104–105). Aineistoa ryhmitellään tunnistamalla alkuperäisilmauksista yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Näiden tekijöiden avulla muodostetaan kategorioita, joissa suoraan aineistosta peräisin olevia ilmauksia yleistetään. Kategoriat nimetään tunnistettavasti ja niitä voidaan tarvittaessa jakaa pienempiin osakategorioihin. Aineiston abstrahoinnissa palataan tutkimuksen ongelmanasetteluun ja aletaan siihen peilaten tiivistää klusteroitua aineistoa käsitteellistämällä luokiteltuja kokonaisuuksia. Näin edetään luokitellusta aineistosta tehtyjä johtopäätöksiä tutkimuskysymyksiin peilaten kohti tutkimusongelmaan vastaamista. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 112–115.)

3.2.2 kehysanalyysi

Erving Goffmania pidetään kehyksen käsitteen luoja. Goffmanin lähtökohta kehyksiin ja kehystämiseen on erilaisten tilanteiden tulkitseminen, mikä korostuu erityisesti uusissa tai yllättävissä tilanteissa. Kun ihmiset joutuvat tilanteisiin, joista he eivät selviä automaattisesti ja itsestään selvästi sen kummempia ajattelematta, he yrittävät kaikin voimin päästä selville siitä, mitä on tapahtumassa ja sitä kautta selvittää itselleen, miten heidän tulisi toimia. (Karvonen 2000, 79.) Kun jostakin uudesta asiasta uutisoidaan, sitä tyypillisesti kehystetään ja sen seurauksena tarkastellaan suhteessa siihen, mitä jo tiedetään. Tällöin uusi tapahtuma on helpompi ymmärtää. Näin toimittaessa uuteen tapaukseen kuitenkin myös liitetään merkityksiä muista yhteyksistä. Se millaisena jokin ilmiö mediassa kehystetään, riippuu muun muassa niistä henkilöistä, jotka aiheen yhteydessä pääsevät ääneen ja siitä, minkälaisessa roolissa heidät esitetään suhteessa käsiteltävään

ilmiöön. Median tapa kehystää asioita on merkittävä vallankäytön väline, koska sillä voidaan vaikuttaa ihmisten ajattelutapoihin ja käyttäytymiseen, mikä taas voi johtaa kehysten konkretisoitumiseen monenlaisina seurauksina kaikilla yhteiskunnallisen toiminnan osa-alueilla ja tasoilla. (Juppi 2011, 203.) Robert Entmanin (1993) mukaan kehystämisen on pohjimmiltaan valitsemista ja valitun näkökulman korostamista erilaisilla tavoilla. Esimerkiksi toimittajan on valittava ilmiöistä uutisoidessaan niiden oleellimmat piirteet, merkitykset ja vaikutukset, mikä myös väistämättä korostaa uutisoitavasta ilmiöstä sen tiettyjä puolia. (ks. Kangas 2016, 212.)

Kehyksen käsitteen perusidea on se, että kehys auttaa hahmottamaan kehystämisen kohteena olevan asian merkityksen ja sen roolin osana suurempaa kokonaisuutta. Sama asia voi siis näyttäytyä hyvinkin erilaisena riippuen tavasta, jolla se kehystetään. (Karvonen 2000, 78.) Tämä Karvosen tiivistämä näkemys kehyksistä on olennainen tutkimukseni kannalta, sillä pyrin tuomaan esiin kehystämisen vaikutusta siihen, millainen kuva suomalaisilla on ev.lut. uskonnosta. Sen lisäksi, että kehykset auttavat määrittelemään tilanteita, niiden kautta voidaan hahmottaa suhteita asioiden välillä ja tätä kautta ratkaista ongelmia sekä arvostella erilaisia tapauksia eettiseltä kannalta (ks. Kangas 2016, 212). Kehyksen ja skeeman käsitteet ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Skeemat ovat yksilöllisten kokemusten pohjalta syntyneitä käsityksiä maailmasta. Ne ovat eräänlaisia muistin kokoamia malleja siitä, mitä missäkin tilanteessa tavallisesti tapahtuu. Kun ihminen kohtaa jotakin uutta, hän vertaa sitä aiempiin kokemuksiinsa ja yrittää selviytyä tilanteesta skeemojensa avulla. Skeema ja kehys eroavat käsitteinä ennen kaikkea siten, että siinä missä skeema perustuu henkilökohtaiseen tulkintaan, kehys on tietylle kulttuurille ominainen tyypillinen tapa ymmärtää tietty asia, ilmiö tai tilanne. (Karvonen 2000, 81.)

4 ANALYYSI JA TULOKSET

4.1 päätulokset

Ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin kirkkojoulujuhlahakua käsittelevissä uutisissa selkeästi eniten suhteessa muihin katsomuksiin. Uskontokuntiin kuulumattomiin ja eri uskontokuntia edustaviin ihmisiin viitattiin 96 kertaa, mikä oli reilut 20 viittausta enemmän kuin missään muussa kuudessa pääkategoriassa. Toiseksi eniten ja selkeästi muita luokkia runsaammin kirjoitettiin myös uskonnon harjoittamisesta ja uskonnollisista sisällöistä, joihin viitattiin 70 kertaa. Muiden kategorioiden alla viittauksia oli 35–42 poikkeuksena kategoriat muu (24 viittausta) ja LM-kysely (22 viittausta). Kun ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin suhteessa muihin katsomuksiin, tekstissä käsiteltiin konkreettisesti

esimerkiksi koulujen uskonnollisille tilaisuuksille järjestämää vaihtoehtoista ohjelmaa, uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta. Ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin paljon myös siihen sisältyvien uskonnollisten elementtien ja traditioiden, kuten jumalanpalvelusten ja virsien laulamisen kautta. Uskonnollisista sisällöistä kirjoitettaessa määriteltiin usein myös sitä, mikä lasketaan uskonnon harjoittamiseksi ja mikä ei puolestaan sitä ole. Kirkosta tilana kirjoitettiin määrällisesti lähes saman verran sekä puolustavaan, kritisoivaan että neutraaliin sävyyn. Sen sijaan apulaisoikeusasiavaltuutetun linjausta koskeneissa viittauksissa korostuivat kritiikki ja linjauksen selittäminen. Joulujuhlista ja kirkosta kirjoitettiin taas yhdessä pääosin neutraalisti vertaillen niitä toisiinsa tai selittäen apulaisoikeusasiavaltuutetun linjauksen sisältöä.

Kirkkojoulujuhlakohu ei ollut Daniel Dayanin ja Elihu Katzin määritelmiin peilattuna kovinkaan perinteinen mediatapahtuma. Sen sijaan kohu oli erittäin tyypillinen peilattuna nykyiseen jälkitraditionaaliseen yhteiskuntaan, sillä kohun aikana määriteltiin totuttuja perinteitä ja niiden noudattamisen tapoja uudelleen. Lisäksi ev.lut. kirkon asema uskonnollisine traditioineen kohtasi puolustamisen ohella vahvaakin kyseenalaistamista. Uskonnollisten traditioiden puolustajatkään eivät vedonneet Jumalan sanaan, vaan perustelivat esimerkiksi joulukirkkoa sen perinteisyydellä, mikä osoittaa kirkon yhteiskunnallisessa asemassa tapahtuneen muutoksen. Siitä huolimatta, että kirkkojoulujuhlakohu ei noudattanut tyypillisen mediatapahtuman kaavaa, sen kautta nousi esiin monia mediatapahtumille ominaisia piirteitä, kuten yhteisössä vallitsevia arvoja, tunteikkaita reaktioita ja suuri kohua seurannut yleisön määrä. Kohua seuraavan yleisön välille muodostui teknologian kautta erilaisten jaettujen merkitysten pohjalta mitä luultavimmin myös kuviteltuja yhteisöjä, joista ihmiset löysivät samaistumispintaa omille ajatuksilleen.

4.2 ev.lut. uskonnon kehystäminen

Kahta eniten käytettyä kehystä esiintyi aineistossa 67 (määrittelevä kehys) ja 48 kertaa (selittävä kehys). Näiden jälkeen tyypillisimmät kehykset esiintyivät aineistossa 21–37 kertaa. Seuraavaksi esiteltävien kahdeksan tavallisimman kehyksen lisäksi ev.lut. uskontoa kehystettiin aineistossa muun muassa rauhoittelevasti ja perinteiden kautta. Monissa lauseissa oli piirteitä useammasta kehystämisen tavasta. Tällaisissa tapauksissa lopullisen tulkinnan kehyksestä tein sen mukaan, mikä lauseessa korostui suhteessa ev.lut. uskuntoon. Esimerkiksi määrittelevä kehys nousi useaan otteeseen hallinnollisen kehyksen yli, koska määrittelevän kehyksen kautta rajattiin esimerkiksi sitä, mikä lasketaan uskonnolliseksi tilaisuudeksi ja mikä puolestaan ei.

4.2.1 määrittelevä kehys

Ev.lut. uskontoa kehystettiin aineistossani eniten määrittelemällä. Kehys oli hallitseva sekä koko aineistossa että neljässä kuudesta aineiston uutisesta. Ev.lut. uskontoa määriteltiin melko paljon erilaisten säädösten, kuten apulaisoikeusasiavaltuutetun kirkossa järjestettyjen päättäjäisjuhlien pohjalta tekemän linjauksen ja Opetushallituksen uskonnollisia traditioita koulumaailmassa käsittelevien ohjeiden perusteella. Tyypillistä määrittelykehykselle oli tämän ohella luokitella ev.lut. uskonnolle ominaisia traditioita sallittuihin ja kiellettyihin koulujen kannalta, mikä osaltaan purki jännitettä kirkkojuhlista käytävästä keskustelusta. Lisäksi määrittelyä tehtiin jonkin verran suhteessa ev.lut. uskonnon eräänlaisiin vastakohtiin, kuten uskonnollisia elementtejä sisältävien tapahtumien korvaavaan ohjelmaan ja uskontokuntiin kuulumattomiin.

Määrittelevä kehys näkyy selkeästi esimerkiksi seuraavassa lauseessa:

”Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vuonna 2014 todennut, että koulun perinteisiin juhliin voi sisältyä ”sinänsä uskonnollista alkuperää olevia traditioita”, kuten yksittäisten virsien laulamista.” (HS 9.11.2019)

Lauseessa viitataan uskontoon pohjautuvilla traditioilla ennen kaikkea ev.lut. uskontoon, joka on Suomessa yleisin uskontokunta. Yksittäiset virret määritellään sallituiksi perustuslakivaliokunnan ratkaisuun viitaten, vaikka kyse olisikin kouluympäristöstä. Virsien laulamista ei määritellä uskonnon harjoittamiseksi, vaan niiden hyväksyttävyyden osana perinteisiä juhlia kuten päättäjäisiä perustellaan virsien luokittelulla totuttuihin tapoihin – siitä huolimatta, että samassa yhteydessä todetaan virsien olevan perustaltaan uskonnollisia.

Ev.lut. uskonnon määrittely muiden katsomusten kautta puolestaan ilmenee esimerkiksi seuraavasti:

”Rehtori myöntää, ettei tiedä, millaista ohjelmaa kirkkojuhlan korvanneessa juhlassa on ollut, koska hän ei ole ikinä ollut siellä itse paikalla.” (IS 9.11.2019)

Kun kohun keskiössä olleen koulun rehtori myöntää, ettei ole koskaan osallistunut korvaavaan juhlaan, ev.lut. uskonto ja sille ominaisia elementtejä sisältävä kirkkojuhla näyttäytyy tärkeämpänä kuin vaihtoehtoinen tilaisuus. Rehtorin kommentti paljastaa myös, ettei hän tiedä kirkkojuhlan

korvanneen tilaisuuden tarkkaa ohjelmaa, mikä osoittaa hänen pitävän kirkossa järjestettyä juhlaa ohjelmineen olennaisempana. Kommentti viestii myös tekstin lukijoille ev.lut. uskonnon asemasta valtauskontokuntana ja siitä, että korvaavaan tilaisuuteen osallistumista pidetään epänormaalinpana valintana kuin ”varsinaista juhlaa”.

4.2.2 selittävä kehys

Toinen aineistossa ev.lut. uskonnon suhteen hallitseva kehystämisen tapa oli selittävä. Selittävä kehys ilmeni aineistossa usein määrittelevien kehysten jälkeen, kun apulaisoikeusasiavaltuutetun kohun myötä tekemää linjausta vaikkapa avattiin tarkemmin. Tämä näkyy esimerkiksi alla olevassa Pölösen linjausta selittävässä lauseessa, jossa hänen tekemäänsä ratkaisua joulujuhlien järjestämispaiasta selvennetään.

”Joulujuhlan järjestäminen evankelisluterilaisessa kirkossa ei ole Pölösen mukaan sallittua, vaikka koulu järjestäisi muualla vaihtoehtoisen joulujuhlan osalle oppilaista.” (AL 9.11.2019)

Lauseessa viitataan niin kirkkoon tilana kuin Pölösen linjaukseenkin, mutta ydinsisältö on ev.lut. uskontoon peilattuna selittävä. Selittävä kulma ilmenee lauseessa korostuvassa vaikka-rakenteessa, jonka myötä selvennetään, ettei vaihtoehtoisen tilaisuuden järjestäminen oikeuta siirtämään koulun päättäjäisjuhlaa ei-neutraaliin tilaan.

Ev.lut. uskontoa selittävästi kehystettäessä sitä tarkasteltiin määrittelevän kehysten tavoin melko runsaasti myös suhteessa erilaisiin ohjeistuksiin.

4.2.3 yhdenvertaisuuskehys

Kolmanneksi yleisin tapa kehystää ev.lut. uskontoa kirkkojoulujuhlakohun yhteydessä oli yhdenvertaisuus. Yhdenvertaisuuskehystä esiintyi tasaisesti kaikissa aineiston uutisissa poikkeuksena Helsingin Sanomien uutinen, joka selvitti Kirkkohallituksen kannan kohuun ja jossa ev.lut. uskontoa kehystettiin yhdenvertaisuudella vain kerran.

Yhdenvertaisuuden yhteydessä esiintyi suhteellisen paljon tasa-arvoisia toimintatapoja puolustavia mielipiteitä ja jonkin verran myös kirjoittelua laeista ja eri tahojen linjauksista sekä ohjeista liittyen tasavertaiseen kohteluun. Tyypillinen esimerkki yhdenvertaisuuskehyksestä ilmenee tässä

Opetushallituksen kouluille antamaa ohjeistusta koskevassa katkelmassa:

”Erityisesti koulun työpäivään sijoittuvia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei oppilaiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu.” (AL 9.11.2019)

Erityisesti kehys nousi esiin kuitenkin silloin, kun kirjoitettiin uskonnonvapaudesta ja uskonnollisen ohjelman korvaavasta vaihtoehtoisesta tekemisestä, kuten yllä oleva lainauskin osaltaan osoittaa. Yhdenvertaisuuskehyksen yhteydessä ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin myös runsaasti suhteessa toisiin katsomuksiin – niin uskontokuntiin kuulumattomiin kuin esimerkiksi islaminuskoisiin.

Mielipiteellinen näkemys ja toisiin uskontokuntiin rinnastaminen yhdenvertaisuuskehyksen alla näky esimerkiksi tässä lauseessa, joka oli osa Aamulehden uutista (16.11.2019).

”Ei koulun joulujuhlaa pidä järjestää synagogassa, moskeijassa tai kirkossa.”

4.2.4 tilakehys

Melko paljon ev.lut. uskontoa kehystettiin myös suhteessa tilaan, enimmäkseen kirkkoon rakennuksena. Erityisen hallitseva tilakehys oli Aamulehden uutisessa, jossa avattiin Lännen median kansanedustajille teettämää kyselyä. Kyselyssä tiedusteltiin kansanedustajien kantaa siihen, voidaanko koulun joulujuhla heidän mielestään järjestää kirkossa.

Poikkeavampaa tilakehystä aineistossa ilmentää oman koulunsa toimintatapoja ja päättäjien korvanneita kirkkojuhlaa kritisoanut opettaja, joka sitaattissaan moittii kirkon akustiikkaa.

”Kirkon akustiikka on huono esityksille, eikä joulukuvaelman sanoja kuule kuin eturivi, hän sanoo.”
(IS 10.11.2019)

Aineiston ev.lut. uskonnon tilakehyksistä poikkeavamman akustiikkamaininnan kanssa samankaltaisia viitteitä löytyi kirkon määrittelystä suureksi tilaksi, johon mahtuu yhdellä kerralla vaikka koko koulu. Tilana kehystämisen kautta määriteltiin myös erilaisia mahdollisia juhlien järjestämisaikkoja uskonnollisiksi ja neutraaleiksi.

4.2.5 kritisoiva kehys

Kritisoivalla kehyksellä tarkoitan analyysissäni ev.lut. uskonnolle tyypillisten traditioiden tai sisältöjen, kuten joulukirkon paheksumista tai arvostelua. Kritisoiva kehys nousee eniten esiin Ilta-Sanomien uutisessa, jossa on haastateltu kirkkojoulujuhliin kriittisesti suhtautuvaa opettajaa. Toinen taho, jonka kommentoissa kritisoiva kehys nousee vahvasti esiin, on melko yllättäen Kirkkohallitus, jonka edustajaa on haastateltu Helsingin Sanomien uutisessa.

Kritisoiva kehys tulee esiin jo kyseisen uutisen otsikossa:

Kirkkohallitus pitää Kouvolan kohua herättänyttä joulujuhlaa kyseenalaisena: ”Siinä oli jumalanpalveluksen kaava” (HS 12.11.2019)

Ev.lut. uskonnon kehystämisen kritiikillä kohdistuu aineistossani pääasiassa koulun joulujuhlien järjestämiseen kirkkorakennuksessa uskonnollisena tilaisuutena. Kehystä vahvistavat monin paikoin sanavalinnat ”ongelmallinen” ja ”kyseenalainen”.

”Apulaisoikeusasiamiehen mukaan kouvolaalaiskoulun käytännössä ongelmallista oli se, ettei kyse ollut yksittäisestä koulun ohjelmaan sisällytyksestä jumalanpalveluksesta, vaan koulun yhteisen päättäjäisjuhlan korvaamisesta kirkossa järjestetyllä juhlalla.” (IS 9.11.2019)

Jonkin verran kritisoivaa otetta on nähtävissä myös osassa ilmauksista, joita on kehystetty ev.lut. uskontoa määrittelevästi. Tällaisissa ilmauksissa, joita on kehystetty niin määrittelevästi kuin kriittisestikin, määrittelevä kehys on useimmiten ollut kritisoivaa kehystä hallitsevampi, sillä usein kritiikin yhteydessä on myös perusteltu arvostelua tai ehdotettu parempia toimintatapoja, mikä on muuttanut kehystä määrittelypainotteisemmaksi.

Kritiikkiä myös perustellaan useaan otteeseen määrittelemällä tietyt toimintatavat, kuten rukoileminen ja kirkossa käyminen uskonnon harjoittamiseksi. Uskonnon harjoittaminen koetaan ongelmaksi kouluympäristössä, mikäli siitä tiedotetaan puutteellisesti tai kaikkien oletetaan osallistuvan siihen, koska vaihtoehtoinen ohjelmakaan ei tällaisissa tilanteissa takaa oppilaiden tasavertaista kohtelua. Toisaalta ev.lut. kirkkoon kuuluvien vapaaehtoisia kirkkokäyntejä pidetään osana koulun ohjelmaa aineistoni perusteella hyväksyttävänä, kuten ylempänä olevasta lainauksestakin ilmenee.

4.2.6 kohukehys

Kohukehykseksi olen määritellyt lauseet, joissa on esimerkiksi viitattu apulaisoikeusasiamiehen päätöksen aiheuttamaan vilkkaaseen keskusteluun tai joissa jouluperinteistä kiistelyn on leimattu olevan vuosittain toistuvaa. Kohukehykseksi olen tulkinnut myös muut kirkkojoulujuhlista käytyä keskustelua jollakin tavoin kuvanneet lauseet.

Ev.lut. uskontoa kohuna on kehystetty Aamulehden uutisissa selkeästi Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisia enemmän. Ev.lut. uskontoa kohuna kehystettiin Aamulehdessä (16.11.2019) esimerkiksi seuraavalla tavalla:

”Moni epäili poliitikkojen tulkinneen sitä tahallisesti väärin, mutta maanantaina keskustan puheenjohtaja Katri Kulmuni ja kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo kiistivät tämän.”

4.2.7 puolustava kehys

Puolustavaksi kehukseksi olen määritellyt joulukirkkoa, virsien laulamista tai muuta uskonnollista traditiota koulussa tai yleisesti ottaen puoltavat ilmaukset. Puolustava kehys on joissakin tapauksissa verhoutunut kritiikin taakse. Tämä näkyy erityisen hyvin seuraavassa sitaatissa:

”Eduskunnan apulaisoikeusasiamies Pasi Pölösen kommentti aiheesta oli täysin tarpeeton ja aiheeton.” (IS 10.11.2019)

Apulaisoikeusasiavaltuutetun linjausta pidetään yllä olevassa sitaatissa turhana, joten lainattu henkilö nähtävästi puolustaa kouvolalaiskoulun mallia, jossa päättäjäisjuhla järjestettiin kirkossa ja sille järjestettiin vaihtoehtoinen tilaisuus.

4.2.8 hallinnollinen kehys

Hallinnollista kehystämistä esiintyi aineistossa juuri ja juuri yli 20 kertaa eli vähiten tässä esitellyistä kehyksistä. Kehys oli kuitenkin sikäli merkittävä, että se esiintyi usein muiden hallitsevampien kehysten, kuten määrittelevän kehyksen rinnalla.

Hallitsevaa kehystä ilmensivät aineistossa maininnat apulaisoikeusasiavaltuutetusta, perustuslakivaliokunnasta, laista, hallituksesta ja muista hallintoon viittaavista asioista. Tyypillinen hallinnollista kehystä edustava lause on esimerkiksi tämä:

”Ylellä myös keskustan kansanedustaja Markus Lohi sanoi apulaisoikeusasiamiehen päätöksen olevan perustuslakivaliokunnan kannan vastainen.” (HS 9.11.2019)

4.3 kirkkojoulujuhlahoku mediatapahtumana

Kirkkojoulujuhlahoku ei ollut tyypillinen mediatapahtuma, vaikka sillä olikin useita Daniel Dayanin ja Elihu Katzin mediatapahtumille määrittelemiä erilaisissa mediavälitteisissä tapahtumissa kerta toisensa jälkeen toistuvia ominaisia piirteitä. Kohu kirkkojoulujuhlista näkyi enemmän sosiaalisessa mediassa kuin televisiossa, jonka merkitystä käsitteen tunnetuksi tekemät Dayan ja Katz korostivat. Kirkkojoulujuhlahoku ei myöskään asettunut selkeästi kilpailujen, valloitusten tai kruunajaisten luokkaan, joihin Dayan ja Katz mediatapahtumat alkuperäisessä luokittelussaan kategorisoivat. Poikkeuksellisuuden sijaan kirkkojuhlat olivat ennemminkin tavanomainen aihe. Kohu syntyikin ehkä loppujen lopuksi enemmän siitä, että monet uskoivat linjauksen myötä, että joulukirkkokäynnit ja virsien laulaminen koulun juhlissa kiellettäisiin. Tällainen kielto olisi rikkonut aikojen saatossa syntyneen perinteen, mikä olisi jo ollutkin melko poikkeuksellinen päätös.

Toisaalta kirkkojoulujuhlista käytyyn keskusteluun osallistui suuri joukko ihmisiä, mikä ilmenee esimerkiksi aihetta käsittelevien uutisten ahkerana kommentoimisena ja siinä, että keskustelua alettiin pian sen alkamisen jälkeen kuvailla kohuksi. Vaikka kohu ei edennytäkään tietyn seremoniallisen kaavan mukaan, uskonnolliset tavat ja sitä kautta seremoniallisuus olivat kuitenkin kaiken aikaa kohun keskiössä ja eräänlaisen määrittelykamppailun kohteena. Kohu nosti esiin myös voimakkaita tunnereaktioita ja yhteisöissä vallitsevia sekä merkittävinä pidettyjä arvoja niin kirkkojuhlien puolustajien kuin vastustajienkin riveissä. Uskonnollisten tilaisuuksien puolustajat vetosivat koko kansalle rakkaisiin perinteisiin ja suomalaiseen kulttuuriperintöön siinä missä vastustajat kyseenalaistivat yhdenvertaisen ja neutraalin kohtelun toteutumisen. Joulujuhlat kirkossa olivat samaistuttava aihe, josta lähes jokaisella oli mielipide. Tämä auttoi osaltaan luomaan aktiivisen ja tunteikkaan keskusteluilmapiiirin, joka yhdisti kirkkojoulujuhlia koskeneeseen kohuun myös mediatapahtumille tyypillistä jännitteisyyttä.

5 POHDINTA

Ev.lut. uskonnosta kirjoitettiin kirkkojoulujuhlahkohua käsitelleissä uutisissa eniten suhteessa muihin katsomuksiin. Toiseksi eniten kirjoitettiin uskonnon harjoittamisesta sekä uskonnollisista sisällöistä ja tilaisuuksista. Yleisimmät ev.lut. uskonnon yhteydessä esiintyneet kehykset kirkkojoulujuhlien ja niistä aiheutuneen kohun uutisoinnissa olivat määrittelevä, selittävä ja yhdenvertaisuuskehys. Edellä mainitut tutkimustulokset selittävät omalta osaltaan sitä, miksi juuri kirkossa järjestetyistä koulun päättäjäisjuhlilta muodostui niin suuri kohu. Negatiiviset asiat ja ilmiöt ylittivät uutiskynnyksen herkemmin kuin positiiviset tai neutraalit. Lisäksi yksi uutisten perimmäisistä tarkoituksista on selventää maailman tapahtumia ja valottaa niiden taustoja. Väärinymmärryksiä ja paikoin hyvinkin vilkasta keskustelua aiheuttaneesta kohusta uutisoiminen noudatti siis medialle varsin tyypillistä toimintalogiikkaa, jossa kohu ylittää lähes poikkeuksetta uutiskynnyksen. Kohuun haettiin sen edetessä jatkuvasti uusia kulmia selvittämällä eri tahojen näkemyksiä aiheeseen, mikä omalta osaltaan piti keskustelua yllä ja jatkoi sitä. Median rooli ei siis ollut kohu-uutisoinnissa ainoastaan selittävä ja rauhoitteleva, vaan media esti omalta osaltaan väittelyä laantumasta ja painumasta unohduksiin pitämällä sitä julkisen keskustelun agendalla.

Tasa-arvo ja uskonto ovat tunnetusti jo itsessään tunteita kuumentavia ja lähes poikkeuksetta keskustelua herättäviä aiheita. Kun kirkkojuhlia koskeneen kohun kohdalla niihin yhdistyi vielä apulaisoikeusasiavaltuutetun väärinkäsityksiä aiheuttanut linjaus, soppa oli valmis. Näin ollen onkin varsin luonnollista, että kohu-uutisoinnissa ruodittiin uskonnon harjoittamisen ja perinteiden välistä rajaa läpi monesta eri näkökulmasta ja moneen otteeseen sekä selitettiin apulaisoikeusasiamiehen kirkkojuhlien pohjalta tekemää linjausta yksityiskohtaisesti ja konkreettisten esimerkkien kautta. Uskonnon ja kulttuurin sekä perinteiden välisen rajan runsas määrittelemine ja selvittäminen aineistossa viittaa myös Suomelle erittäin tyypilliseen tapauskonnollisuuteen. Evankelisluterilaisuus valtauskontokuntanamme ja siihen liittyvät traditiot ovat monin paikoin sulautuneet niin vahvasti tapakulttuuriin, ettei uskonnon ja perinteiden raja ole määriteltävissä yksiselitteisen selkeästi.

Monet Teemu Tairan (2014, 2019) suomalaisesta uskontojournalismista ja Suvivirsikohusta tekemät havainnot toistuiivat kirkkojoulujuhlahkohun uutisoinnissa. Vaikka kohu oli sinänsä uskonnollisia traditioita kritisoiva, uutisissa nousi monin paikoin esiin positiivinen suhtautumistapa kristillisiin perinteisiin. Esimerkiksi useat kansanedustajat olivat Lännen median teettämän kyselyn perusteella (AL 16.11.2019) sitä mieltä, että joulujuhlan järjestäminen kirkossa ei ole ongelma. Sitäkin

enemmän aineistossa puolustettiin joulujuhlista erillisten vapaaehtoisten kirkkokäyntien asemaa, jotka myös apulaisoikeusasiamies kirkkojoulujuhlien pohjalta tekemässään linjauksessa määritteli sallituiksi. Lisäksi yksittäisten virsien esittäminen määriteltiin aineistossa useampaan otteeseen hyväksyttäväksi kouluympäristössä, mitä perusteltiin esimerkiksi Opetushallituksen ohjeistuksella. Näiden esimerkkien kautta tuli selkeällä tavalla esiin Tairan (2014) tutkimuksessaan havaitsema ev.lut. uskonnon muita katsomuksia positiivisempi käsittelytapa, sillä lähtökohtaisesti ev.lut. uskuntoon kritisoivasti suhtautuvassa uutisoinnissakin siitä löydettiin runsaasti puolustettavaa.

Suomalaisen yhteiskunnan monikulttuuristuminen ja maallistuminen näkyivät ev.lut. uskonnon kehystämässä siten, että tyypillisimmissä kehystämisen tavoissa nousivat esiin yhdenvertaisuus ja hallinnollisuus. Aineiston analysoimisen kautta nousi esiin myös ev.lut. uskonnon kehystämisen instituutiona muiden joukossa, mikä konkretisoitui hallinnollisen ja tilan kehyksien käyttämisenä. Tällaisen näkökulman kirkosta organisaationa muiden joukossa havaitsivat suomalaista uskontojournalismia tutkiessaan myös Hokka kumppaneineen (Hokka ym. 2013, 11–14). Yleisesti ottaen aineiston pelkistämiseen, luokitteluun ja ev.lut. uskonnon yhteydessä käytettyjen kehysten nimeämiseen sekä tunnistamiseen liittyi tulkinnanvaraisuutta. Joku toinen olisi samaa aihetta tutkiessaan voinut lähestyä luokittelua ja kehysten tunnistamista erilaisista lähtökohdista ja päätyä näin ollen myös erilaisiin tuloksiin. Olen kuitenkin ollut tietoinen tästä analyysiä hallitsevasta tulkinnanvaraisuudesta koko tutkielmaprosessin ajan ja pyrkinyt tämän mielessä pitäen kuvaamaan omia menettelytapojani mahdollisimman tarkasti, jotta tutkimusraportin lukija voisi muodostaa tulkintojen relevanttiudesta omat johtopäätöksensä.

Kirkkojoulujuhlakohu ei ollut Daniel Dayanin ja Elihu Katzin määritelmiin peilattuna tyypillinen mediatapahtuma, sillä sitä ei esitetty televisiossa, eikä se täyttänyt kilpailujen, valloitusten tai kruunajaisten tunnusmerkkejä. Tästä huolimatta kirkkojoulujuhlakohu täytti kuitenkin monia mediatapahtumien ominaispiirteitä ja noudatteli ilmiönä jälkitraditionaaliselle yhteiskunnalle tavallista kyseenalaistamisen kulttuuria, jossa erilaiset tavat, traditiot, katsomukset ja instituutiot joutuvat perustelemaan asemaansa. Kirkkojoulujuhlakohun tarkasteleminen mediatapahtumana antoi mahdollisuuden havainnoida ev.lut. uskonnosta kirjoittamisen neutraaliutta tunteita herättävän aiheen kohdalla. Vaikka aineisto oli suhteellisen pieni, se soveltui hyvin tähän tutkimukseen, koska tarkoituksena oli hahmottaa ev.lut. uskonnosta kirjoittamista vilkasta keskustelua ja tunteikkaita kannanottoja herättäneen aiheen yhteydessä ja tarkastella kirkkojoulujuhlakohua mediavälitteisenä ilmiönä, jossa tunteet, perinteet ja yhteisöjen arvot olivat keskeisessä roolissa.

Hokka ja hänen tutkijakumppaninsa (2013, 7) totesivat, että yleisölle voi muodostua hyvinkin erilaisia käsityksiä uskonnosta, siihen liittyvistä ilmiöistä ja sen yhteiskunnallisesta asemasta riippuen heidän seuraamistaan medioista. Siksi tutkimusta aiheesta olisikin mielestäni hedelmällistä jatkaa laajemmalla aineistolla, joka kattaisi myös pienempiä lehtiä eri puolilta Suomea. Näin voitaisiin selvittää, vaikuttavatko paikkakuntakohtaiset erot ev.lut. uskonnon kehystämiseen ja jos vaikuttavat, millainen tuo vaikutus on. Paikkakuntakohtaisia eroja olisi mielenkiintoista vertailla nimenomaan uskuntoon linkittyvien kohujen näkökulmasta, sillä tällöin voisi nousta esiin paikallisia eroja konservatiivisuus–liberaalisuus -akselilla.

Tutkimusta uskonnollisiin traditioihin liittyvistä kohuista on tärkeää jatkaa myös siksi, että yhteiskuntamme monikulttuuristumis- ja maallistumiskehitys jatkuvat mitä todennäköisimmin tulevaisuudessakin. Avain yhteiskunnallisten ristiriitojen välttämiseen on neutraali uutisointi. Tämä tarkoittaa sitä, että eroa valtauskontokunta evankelisluterilaisuuden ja muiden katsomusten uutisoimisen välillä on pyrittävä entisestään pienentämään.

LÄHTEET

tieteelliset artikkelit

Entman, Robert (1993) Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication* 43:4, 51–58.

Giddens, Anthony (1994) Living in a Post-Traditional Society. Teoksessa Ulrich Beck, Anthony Giddens & Scott Lash (toim.) *Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Polity Press, Cambridge, 56–109.

Heiskala, Risto (1995) Moderni, jälkimoderni ja jälkitraditionaalinen yhteiskunta. Sosiologinen reaktio postmodernisuuskusteluun. *Tiede & edistys* 20:3, 203–215.

Hokka, Jenni & Valaskivi, Katja & Sumiala, Johanna & Laakso, Suvi (2013) Suomalaiset sanomalehdet uskonnollisen maiseman tuottajina: Uskontojournalismi Helsingin Sanomissa, Ilkassa, Kalevassa ja Karjalaisessa vuosina 2007-2011. *Media & viestintä* 36:2, 6–21.

Huhta, Ilkka (2013) Suomen luterilainen kirkko ja julkisen keskustelun murros 1960-luvulla. *Media & viestintä* 36:2, 68–85.

Jokela, Markus (2005) Geenit jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. *Sosiologia* 42:1, 4–18.

Jouhki, Jukka (2015) Venäjä, Ukraina ja sumea länsi: Banaali oksidentalismi Helsingin Sanomissa. *Media & viestintä* 38:4, 165–186.

Juppi, Pirita (2011) Pahoinvoivia uhreja, turvallisuusuhkia ja taloudellisia taakkoja. Nuorten syrjäytymisen tulkintakehykset suomalaisessa uutismediassa. *Janus* 19:3, 200–220.

Kangas, Jarkko (2016) Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskin visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa. *Media & viestintä* 39:4, 209–227.

Karvonen, Erkki (2000) Tulkintakehyks (frame) ja kehystäminen. *Media & viestintä* 23:2, 78–84.

Katz, Elihu & Liebes, Tamar (2007) 'No More Peace!': How Disaster, Terror and War Have Upstaged Media Events. *International Journal of Communication* 1:1, 157–166.

Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa (1999) Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11:1, 3–12.

Poulter, Saira (2013) Uskonto julkisessa tilassa: Koulu yhteiskunnallisuuden näyttämönä. *Kasvatus* 44:2, 162–176.

Sorsa, Leena (2018) Uskonnolliset tavat ja julkinen tila Suomessa. *Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja* 55. <https://evl.fi/documents/1327140/40900428/Ktk+-+uskonnolliset+tavat+ja+julkinen+tila+Suomessa/5067ac74-bf93-2619-d695-80a81dfd22b3>

Sumiala, Johanna & Lounasmeri, Lotta (2016) Melkein kuolematon johtaja. Presidentti Kekkonen hautajaiset rituaalisena mediatapahtumana. *Lähikuva* 29:2, 6–21.

Taira, Teemu (2019) Suvivirsi ja kristinuskon ”kulttuuristuminen” katsomuksellisen monimuotoisuuden aikana. *Uskonnontutkija* 8:1. <https://journal.fi/uskonnontutkija/article/view/83000>

Taira, Teemu (2015) Ateismin uusi näkyvyys jälkitraditionaalisessa keskusteluavaruudessa. Teoksessa Jaana Kouri (toim.) *Näkyvä ja näkymätön uskonto*. Turku, 86–105.

Taira, Teemu (2014) Uskonto suomalaisissa sanomalehdissä tavallisena päivänä. *Uskonnontutkija* 3:2. <https://journal.fi/uskonnontutkija/article/view/64597>

Toivanen, Pihla & Huhtamäki, Jukka & Valaskivi, Katja & Tikka, Minttu (2020) Aihemallinnus hybridin mediatapahtuman ja merkitysten kierron tutkimuksessa. *Media & viestintä* 43:1, 1–20.

Ylikoski, Esa (2017) Uskonnottomuus Suomessa. Teoksessa Ruth Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio & Jussi Sohlberg (toim.) *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 48. 159–169.

kirjat

Anderson, Benedict (2006 [1983]). *Imagined Communities*. London: Verso.

Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992) *Media events. The Live Broadcasting of History*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Eskola, Jari & Suoranta Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2006) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

verkkolähteet

Info Finland (2019) Kulttuurit ja uskonnot Suomessa. <https://www.infofinland.fi/fi/tietoa-suomesta/perustietoa-suomesta/kulttuurit-ja-uskonnot-suomessa> Viitattu 8.3.2020.

Tilastokeskus (2017) Väestörakenne 2016, vuosikatsaus. Kaksi kolmasosaa suomalaisista asuu syntymämaakunnassaan. http://www.stat.fi/til/vaerak/2016/01/vaerak_2016_01_2017-09-22_tie_001_fi.html Viitattu 8.3.2020.

Tilastokeskus (2020) Liitekuvio 4. Maahanmuutto neljännesvuosittain 1997–2018 sekä ennakkotieto 2019. http://www.stat.fi/til/vamuu/2019/12/vamuu_2019_12_2020-01-23_kuv_004_fi.html Viitattu 9.3.2020.

Satakunnan Kansa (2018) Jo yli viidennes suomalaisista turvaa suurempaan voimaan, mutta se ei ole Jumala – ”Ajatellaan, että jos ei tunnu siltä kuin opeissa määritellään, ei varmaan usko ollenkaan” <https://www.satakunnankansa.fi/a/201051113> Viitattu 9.3.2020.

Yle (2019) Historiallinen muutos: Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluu enää alle 70 prosenttia kansasta. <https://yle.fi/uutiset/3-10596566> Viitattu 8.3.2020

Koulun joulujuhlaa ei pidä järjestää kirkossa, linjasi apulaisoikeusasiamies ja hermostutti poliitikot – Opetusministeri Andersson rauhoittelee: Joulukirkko ei ole katoamassa

Opetusministeri Li Anderssonin mukaan kirkkoon kuuluvat ja muut halukkaat voivat jatkossakin mennä joulukirkkoon. "Tuntuu, että tässä on aika paljon väärinkäsityksiä nyt liikkeellä", Andersson sanoo.

Koulujen joulujuhliin liittyvässä kantelussa ei ollut kyse vapaaehtoisesta kirkkokäynnistä, vaan koulun yhteisestä päättäjaisjuhlasta. Kuva koulun liikuntasalissa pidetystä koulun joulujuhlasta Lohjalla vuonna 2013. Kuva: SAMI KILPIÖ

Anu-Elina Ervasti HS, Salla Varpula HS

Julkaistu: 9.11.2019 12:17, Päivitetty 9.11.2019 17:18

PERUSKOULUN joulu- tai muuta lukukauden päättäjaisjuhlaa ei pitäisi järjestää kirkossa, katsoo eduskunnan apulaisoikeusasiamies tällä viikolla tekemässään ratkaisussa.

Apulaisoikeusasiamies **Pasi Pölösen** mukaan koulujen päättäjaisjuhlat ovat osa opetusta ja niiden tulisi soveltua kaikille. Kirkko on hänen mukaansa jo itsessään paikka, josta välittyy uskonnollisia merkityksiä.

Myöskään juhlien sisältö ei saa olla sellaista, että se voidaan katsoa uskonnon harjoittamiseksi. Asiaa ei muuta se, vaikka koulu järjestäisi osalle oppilaista vaihtoehtoisen tilaisuuden.

Luetuimmat

1 Etäkoulu | "Mitä sä masistelet äiti, it's corona time!" – Toimittaja Reetta Rätty vietti kuusi viikkoa etäkoulussa 1–9-luokkalaisten kanssa

[Tilaa jille](#)

2 Kuvia Suomesta, osa 51 | Markus Jokela kuvasi kauneudenhoitoalan yrittäjiä ja työntekijöitä, jotka odottavat asiakkaita

3 Pohjois-Korea | Kim Jong-un katosi julkisuudesta, ja spekulatiot Pohjois-Korean johtajan terveydestä heräsivät – tuorein vihje on satelliittikuvissa nähty juna

”Kyse on kaikille oppilaille yhteisestä opetukseen kuuluvasta juhlasta, joka on järjestettävä siten, että kaikki oppilaat voivat siihen osallistua vakaumuksestaan riippumatta”, ratkaisussa kerrotaan.

Päätös oli vastaus Uskonnottomat Suomessa ry:n tekemään kanteluun, jossa käsiteltiin kolmen kouvolaalaisen koulun käytäntöjä. Asiasta kertoi ensimmäisenä [Maaseudun Tulevaisuus](#).

KOULU, josta päättäjäisiin liittyvä kantelu oli tehty, oli järjestänyt joulujuhlan kirkossa, koska koululla ei rehtorin mukaan ollut omaa tarpeeksi isoa tilaa.

Päätöksessä ei sanota suoraan, että tämä olisi ollut laitonta. Apulaisoikeusasiamies Pölösen mukaan kirkko on kuitenkin ”lähtökohtaisesti ongelmallinen” paikka päättäjäisjuhalle, sillä se on tarkoitettu jumalanpalvelusten järjestämiseen ja siitä välittyä näin uskonnollisia merkityksiä.

Juhlassa oli ollut myös muita uskonnollisia elementtejä: siellä laulettiin virsiä, esitettiin jouluevankeliumi ja kuunneltiin papin puhetta. Näin ollen juhlaa saattoi Pölösen mukaan pitää uskonnon harjoittamisena.

”Katson [koulun] menetelleen lainvastaisesti järjestämällä koulun joulujuhlan uskonnollisena tilaisuutena. Menettely on voinut loukata oppilaiden ja heidän huoltajiensa uskonnon ja omantunnon vapautta sekä oppilaiden oikeutta osallistua yhdenvertaisesti koulun joulujuhlaan”, hän kirjoittaa.

JULKISUUDESSA päätöksestä on viikonloppuna käyty vilkasta keskustelua, ja ainakin osa keskusteluun osallistuneista poliitikoista vaikutti tulkinneen ratkaisua väärin.

Esimerkiksi keskustan puheenjohtaja ja elinkeinoministeri **Katri Kulmuni** kirjoitti tuoreeltaan Twitterissä toivovansa, että ”koululaiset saavat käydä joulukirkossa jatkossakin”.

Myös kokoomuksen kansanedustajat **Wille Rydman** ja **Heikki Vestman** ehättivät tiedotteessa esittää huolensa apulaisoikeusasiamiehen ratkaisusta otsikolla ”Koulun joulukirkkoa ei tule kieltää!”

Joulukirkkoa ei kuitenkaan ole kielletty, vaan kyse on koko koulun yhteisestä, lukukauden päättävän joulujuhlan järjestämisestä niin, että uskonnollista ohjelmaa ei ole liikaa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on vuonna 2014 [todennut](#), että koulun perinteisiin juhliin voi sisältyä ”sinänsä uskonnollista alkuperää olevia traditioita”, kuten yksittäisten virsien laulamista.

Rydman tarkentaa HS:lle olevansa eri mieltä apulaisoikeusasiamiehen tulkinnasta, jonka mukaan kirkko ei olisi sopiva paikka joulujuhalle.

”Kirkko juhlan järjestämisen tilana voitaneen katsoa tällaiseksi [perustuslakivaliokunnan tarkoittamaksi] traditionaaliseksi tilaksi. Pidän linjanvetoa aika omituisena”, hän katsoo.

KOKOOMUKSEN puheenjohtaja **Petteri Orpo** tivasi Twitterissä kommenttia aiheeseen opetusministeri **Li Anderssonilta** (vas).

”Toivon, että opetusministeri lausuisi selkeän kantansa, että jatkossakin Suomen kouluissa saa laulaa Enkeli taivaan, käydä joulukirkossa ja ylläpitää Suomen kansalle rakkaita perinteitä kuten ennenkin. Eihän linja ole muuttunut, Li Andersson?” Orpo kysyi.

Andersson totesi Twitterissä, että uskonnonvapaus takaa jokaiselle vapauden uskoa tai olla uskomatta. Andersson korosti, ettei perinteinen joulukirkko ole katoamassa mihinkään.

”Kirkkoon kuuluvat ja muut halukkaat voivat myös jatkossa mennä joulukirkkoon. Kaikille oppilaille tarkoitetut yhteiset joulujuhlat järjestetään kuitenkin yhteisessä paikassa, kuten koulussa”, Andersson kirjoitti.

”Yksittäisten virsien laulaminen on tästä erillinen kysymys. Ne kuuluvat monien yhteisten juhlien perinteisiin.”

Andersson totesi myös, että aiheesta tuntuu olevan liikkeellä paljon väärinkäsityksiä.

Ylellä myös keskustan kansanedustaja **Markus Lohi** sanoi apulaisoikeusasiamiehen päätöksen olevan perustuslakivaliokunnan kannan vastainen.

Valiokunta ei pitänyt vuoden 2014 kannanotossaan ongelmallisina ”vuotuisia, esimerkiksi juhlapyhien viettoon liittyviä jumalanpalveluksia tai muita vastaavia uskonnon harjoittamiseksi katsottavia tilaisuuksia, joista tiedotetaan etukäteen ja joihin osallistuminen on kaikille vapaaehtoista”.

Apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä tämä kannanotto oli kuitenkin huomioitu ja siihen viitataan. Apulaisoikeusasiamiehen tuoreessa linjauksessa todetaan, että kantelussa ei ollut kyse yksittäisestä jumalanpalveluksesta, vaan koulun yhteisen päättäjaisjuhlan korvaamisesta kirkossa järjestetyllä juhlalla.

Päätöksessä ei siis sanota, etteikö kouluissa voisi järjestää esimerkiksi joulukirkkokäyntejä.

Vihreiden poliitikko **Jyrki Kasvi** huomautti, että tapauksesta käyty keskustelu osoittaa hyvin, miten suuri merkitys tilalla lopulta on.

”Mikä mekkala siitä nousisi, jos esim. koulun joulujuhla pidettäisiin jonkin toisen uskonnon pyhitetyssä tilassa”, Kasvi kirjoitti twiitissään.

USKONNOLLISET perinteet koulujen tilaisuuksissa ovat herättäneet keskustelua aiemminkin. Ainakin Helsingissä osa kouluista on ”karsinut” esimerkiksi virsien laulamista, kertoo kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja **Liisa Pohjolainen**.

”Meillä on hyvin monikulttuuriset koulut ja myös paljon kirkkoon kuulumattomia oppilaita. Olemme pyrkineet järjestämään juhlat niin, että ne eivät loukkaa ketään”, Pohjolainen sanoo.

Pohjolaisen mukaan myös Helsingin kaupunki aikoo tutustua apulaisoikeusasiamiehen ratkaisuun, mutta hänen tietojensa mukaan Helsingin koulujen joulujuhlia ei ole järjestetty kirkoissa.

”Tietääkseni joissain kouluissa saattaa olla joulukirkko erillisenä tapahtumana, mutta se on niille jotka kuuluvat kirkkoon.”

Fakta

Näin Opetushallitus ohjeistaa kouluja

- Peruskouluissa voidaan järjestää uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia, kuten jumalanpalveluksia tai ruokarukouksia, mutta ketään ei voi velvoittaa osallistumaan niihin.
- Uskonnollisista tilaisuuksista pois jääville on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä ”vaihtoehtoista ja mielekästä toimintaa”.
- Myös kaikille tarkoitettuihin, opetukseen kuuluviin juhliin voi sisältyä ”joitakin uskontoon viittaavia elementtejä”, jotka ovat perinteisiä ja kuuluvat suomalaiseen kulttuuriin. Esimerkkinä kerrotaan yksittäisen virren laulaminen.
- Jos oppilaan huoltaja ei halua tämän osallistuvan kaikkeen juhlan ohjelmaan, voidaan tarvittaessa sopia ”oppilasta koskevista yksilöllisistä järjestelyistä ja mahdollisesta vaihtoehtoisesta toiminnasta”.

Lähde: Opetushallitus

Politiikka

Kirkkohallitus pitää Kouvolan kohua herättänyttä joulujuhlaa kyseenalaisena: ”Siinä oli jumalanpalveluksen kaava”

Apulaisoikeusasiamies linjasi, että peruskoulun päättäjaisjuhlaa ei pitäisi järjestää kirkossa. Poliitikot arvostelivat ratkaisua, mutta Kirkkohallitus ymmärtää sitä.

Joulukirkko on eri asia kuin koulun joulujuhla. Koululaisten joulukirkot ovat tilaisuuksia, joissa harjoitetaan uskontoa ja joihin osallistuminen on vapaaehtoista. Sen sijaan lukuvuoden päättäjaisjuhlat ovat koko koulun yhteisiä tilaisuuksia. Kuva on Helsingin Vanhasta kirkosta vuodelta 1955. Kuva: KUVANVALMISTAMO POUTIAINEN OY

Minna Nalbantoglu HS, Pauliina Grönholm HS

Julkaistu: 12.11.2019 13:24, Päivitetty 12.11.2019 18:55

MYÖS Kirkkohallitus pitää kouvolaalaisen koulun kirkossa järjestettyä joulujuhlaa ongelmallisena, kertoo kasvatus- ja perheasioiden johtaja **Jarmo Kokkonen** Kirkkohallituksesta.

”Siinä on menetelty kyseenalaisella tavalla”, hän toteaa.

Koulujen joulujuhlista ja -kirkoista on käyty kiivasta keskustelua julkisuudessa viime päivinä sen jälkeen, kun apulaisoikeusasiamies **Pasi Pölönen** linjasi ratkaisussaan, ettei peruskoulun lukukauden päättäjaisjuhlaa pitäisi järjestää kirkossa. Hän otti kantaa kouvolaalaisen koulun yhteiseen syyslukukauden päättäjaisjuhlaan, joka oli järjestetty kirkossa.

Juhan Auto

Huippuvarusteltu
Hybrid Edition-mallisto
erikoiseduin!

etusi jopa 3 800 €

LUE LISÄÄ >

Luetuimmat

- 1 Matkailu** | "Nyt matkailun tuomiin ongelmiin on aika puuttua" – Asiantuntijat arvioivat, miten koronavirus muuttaa turismia
- 2 Tietoliikenne** | Telian nettiyhteyksissä valtakunnallinen häiriö, aiheuttaa ongelmia myös Postin palveluissa

APULAIKKEUSASIAMIEHEN ratkaisun mukaan ongelmallinen oli sekä tilaisuuden järjestäminen kirkossa että sen sisältö.

”Koulun joulujuhla on pidetty kirkossa; juhlassa on laulettu virsiä, esitetty jouluevankeliumi ja seurakunnan pappi on pitänyt puheen. Koulun juhla on merkittävältä osin sisältänyt uskonnollista ainesta, ja sitä on siten mielestäni kokonaisuutena arvioiden pidettävä uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena.”

Useat poliitikot arvostelivat apulaisoikeusasiamiehen päätöstä.

Moni epäili poliitikkojen tulkinnan sitä tahallisesti väärin, mutta maanantaina keskustan puheenjohtaja **Katri Kulmuni** ja kokoomuksen puheenjohtaja **Petteri Orpo** kiistivät tämän. Kulmuni sanoi HS:lle ihmettelevänsä apulaisoikeusasiamiehen tulkintaa.

”Oli kyse joulukirkosta tai joulujuhlasta kirkossa, niin minusta on tärkeää, että kirkkoa voi käyttää sellaisena ympäristönä, jossa voi pitää ei-tunnustuksellisia juhlia”, hän sanoi.

Myös kokoomuksen puheenjohtaja **Petteri Orpo** sanoi, että koulun yhteisten juhlien järjestämisen kirkossa pitäisi olla hyväksyttävää.

KIRKKOHALLITUKSEN Kokkonenkaan ei pidä sinänsä ongelmallisena koulun yhteisen juhlan järjestämistä kirkossa. Hänen mukaansa monet koulut järjestävät tapahtumiaan kirkoissa jo siksi, että kirkko voi tarjota riittävän ison tilan.

Sen sijaan kyseenalainen oli juhlan ohjelma, joka myös Kokkosen mukaan oli selkeästi uskonnon harjoittamista.

”Siinä oli jumalanpalveluksen kaava”, hän sanoo.

”Silloin juhlaa ei saa markkinoida koulun juhlana. Jumalanpalvelus on jumalanpalvelus.”

Ilta-Sanomien julkaiseman ohjelman mukaan juhlassa laulettiin useita virsiä ja myös rukoiltiin yhdessä Isä meidän -rukous.

Myös apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa arvostelu kohdistuu siihen, että koulun yhteinen juhla on järjestetty uskonnollisena tilaisuutena.

”Koulun lukukauden päättäjaisjuhla ei voi olla uskonnon harjoittamiseksi katsottava tilaisuus. Kyse on kaikille oppilaille yhteisestä opetukseen kuuluvasta juhlasta, joka on järjestettävä siten, että kaikki oppilaat voivat siihen osallistua vakaumuksestaan riippumatta”, ratkaisussa todetaan.

KIRKKOTILOJEN käytöstä koulujuhliin ei ole tarkkaa tietoa.

”Kirkkotilojen käytön taustalla koulujen juhlien tilana on yleensä joko pitkä perinne tai se, että koulu katsoo, ettei muuta juhlan pitopaikaksi sopivaa, kyllin isoa tilaa ole lähistöllä tai koulun yhteydessä käytettävissä”, kertoo opetusneuvos **Kati Mikkola** Opetushallituksesta.

Esimerkiksi Opetushallituksen mukaan tilastoja asiasta ei kuitenkaan ole olemassa.

Opetushallituksen linjana on Mikkolan mukaan yleisesti ottaen ollut se, että kirkkotilojen käyttöä ei suositella koulun yhteisten juhlien pitopaikkana.

”Edelleenkin koulun järjestämiä uskonnollisia tilaisuuksia voidaan toki kirkossa järjestää, jolloin uskonnolliselle tilaisuudelle järjestetään vaihtoehtoinen tilaisuus”, Mikkola sanoo.

KIRKKOHALLITUKSEN mukaan koulun ja seurakuntien yhteistyön pelisääntöjen pitäisi ainakin periaatteessa olla selvät.

Kirkkohallitus on laatinut yhdessä Opetushallituksen kanssa ohjeen, jonka mukaan koulun tilaisuudet voi jakaa neljään tyyppiin: koulun yleissivistävään opetukseen, perinteisiin juhliin, uskonnollisiin tilaisuuksiin sekä kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen. Viimeksi mainitut tilaisuudet ovat esimerkiksi kriisiyhteistyötä ja luokkien yhteishengen rakentamista.

”Nämä on ihan mahdollista pitää erillään”, Kokkonen sanoo.

”Keskustelu kertoo siitä, että näitä pelisääntöjä ei riittävästi tunneta.”

Perinteiset juhlat ovat koko koulun yhteisiä tapahtumia, jotka ovat osa opetusta ja joihin kaikki osallistuvat. Niitä ovat myös koulujen päättäjaisjuhlat.

Perinteiset juhlatkin voivat sisältää esimerkiksi yksittäisten virsien laulamista. Myös apulaisoikeusasiamies toteaa tämän ratkaisussaan, jossa viitataan perustuslakivaliokunnan mietintöön. Ajoittain keskusteluun nouseva *Suvivirren* laulaminen kevätjuhlassa tai *Enkeli taivaan* -virren laulaminen joulujuhlassa ei siis tee tilaisuudesta uskonnon harjoittamista.

Sen sijaan joulukirkot ovat tilaisuuksia, joissa harjoitetaan uskontoa ja joihin osallistuminen on vapaaehtoista. Niistä apulaisoikeusasiamies ei linjannut mitään. Niitäkin voidaan järjestää, mutta niistä on tiedotettava ajoissa koteihin ja koulun on järjestettävä mielekäs vaihtoehto oppilaille, jotka eivät osallistu.

Uutiset

Lännen Median kysely: Kansanedustajat sallisivat koulujen joulujuhlan kirkossa – keskusta kannattaa, vihreät vastustavat

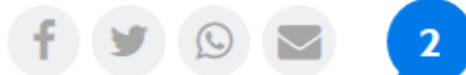
Vahvin kannatus joulujuhlan pidolle kirkossa on oppositiossa, jossa kaikki vastasivat kyllä kirkolle joulujuhlapaikkana. Eduskunnan apulaisoikeusasiantuntuttu linjasi viime viikolla että, koulun joulujuhla on osa opetussuunnitelmaa eikä sitä saa järjestää kirkossa uskonnollisesti tunnustuksellisenä.

16.11.2019 06.00

- Koulun päättäjäisjuhlan tulee olla koulun yhteinen juhla, johon kaikki voivat osallistua. Tästä pitää olla varmuus, jos juhlaa suunnitellaan pidettävän kirkon tiloissa, kommentoi ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen (vihr.) Lännen Median kyselyssä. JOEL MAISALMI

Anna Kilponen
Vanessa Valkama
Joonas Kuikka

Keskustele

Luetuimmat Päivä

- 1 Uutta tietoa ohitustien onnettomuudesta: Toisen auton kuljettajaa epäillään kahdesta rikoksesta – Tielle päätynyt vene katkoi liikenteen tunniksi

Koulun joulujuhlat pitää voida järjestää kirkossa. Tätä mieltä on peräti neljä viidestä Lännen Median kyselyyn vastanneista kansanedustajasta.

Kyselyyn vastanneista kansanedustajista vain 20 prosenttia on eduskunnan apulaisoikeusasiantuntuttu **Pasi Pölösen** linjoilla, ettei joulujuhla sovi kirkossa järjestettäväksi. Yksi kyselyyn vastanneista ei osannut sanoa kantaansa.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 105 kansanedustajaa, joista kolmen tekstiviestitse vastauksen jättäneen kantaa ei voinut yksiselitteisesti päätellä.

Pölönen linjasi viime viikolla, että koulun opetussuunnitelmaan kuuluvaa syksyn päättäjäisjuhlaa eli joulujuhlaa ei saa järjestää kirkossa.

Ratkaisu liittyi kouvolaalaisen koulun joulujuhlaan, joka oli tarkoitus järjestää koulun omien tilojen sijaan kirkossa.

Ratkaisuaan Pölönen perusteli sillä, että koulun joulujuhlan järjestäminen kirkossa loukkaa oppilaiden uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta.

Sen sijaan vapaaehtoista koululaisten joulukirkkoa ei olla edelleenkään kieltämässä.

Hallituksessa selkein kanta keskustalla ja vihreillä

Vahvin kannatus joulujuhlan pidolle kirkossa on oppositiossa, jossa kaikki vastasivat kyllä kirkolle joulujuhlapaikkana.

Hallituspuolueiden vastauksissa on enemmän hajontaa.

Hallituspuolueista selkeimmin puolesta ollaan keskustassa, jossa kaikki vastaajat pitävät joulujuhlaa kirkossa sopivana. Vihreissä puolestaan kaikki vastanneet vastustavat sitä.

Muiden hallituspuolueiden sisällä kannat vaihtelevat. Vasemmistoliiton vastaajissa suurin osa on vastustajia, mutta joukossa on muutama kannattajakin. Sdp:n vastauksissa kyllä-puoli nousee niukin naukin voitolle.

Vastauksissa vedottiin perinteisiin

Kansanedustajat kannattavat koulun joulujuhlien järjestämistä kirkossa, jos koulu niin haluaa. Moni kansanedustajista korosti vastauksissaan perinteitä ja sitä, että kirkko käy juhlien järjestämisen paikaksi, mikäli juhlien ohjelma ei ole tunnustuksellinen ja kirkkoon kuulumattomille järjestetään oma vaihtoehtoinen tapahtuma.

Joissakin vastauksissa korostettiin sitä, että juhla ei automaattisesti muutu tunnustukselliseksi sen vuoksi, että juhla pidetään kirkossa.

Kyselyyn tuli myös kolme monitulkintaista vastausta tekstiviestillä. Yksi monitulkintaisen vastauksen jättäneistä oli ympäristö- ja ilmastoministeri **Krista Mikkonen** (vihr.), joka oli ainoa kyselyyn vastannut ministeri.

- Koulun päättäjäisjuhlan tulee olla koulun yhteinen juhla, johon kaikki voivat osallistua. Tästä pitää olla varmuus, jos juhlaa suunnitellaan pidettävän kirkon tiloissa, Mikkonen kommentoi.

Oppositiossa ahkerimmat vastaajat

Ahkerimmin kyselyyn vastattiin opposition riveistä. Kristillisdemokraattien kansanedustajien vastausprosentti oli täydet sata, sillä kaikki viisi kansanedustajaa vastasivat kyselyyn. Perussuomalaisten kansanedustajasta kyselyyn vastasi 71 prosenttia ja kokoomuksesta 63 prosenttia.

Laiskimmat vastaajat löytyivät rkp:stä, jossa vastausprosentti oli 20 ja hallituspuolue sdp:stä (27 prosenttia).

Laiskimmat vastaajat löytyivät rkp:stä, jossa vastausprosentti oli 20 ja hallituspuolue sd:stä (27 prosenttia).

Näin puolensa valinneet kansanedustajat perustelivat kantojaan.

Kyllä saa pitää

"Uskonnot ja uskonnolliset perinteet ovat osa maailman ja elämän rikkautta. Niitä saa ja pitää käsitellä myös koulussa. Ne ovat osa kulttuuriamme ja juhlaperinnettämme. Rakastetuista jouluperinteistä saa pitää kiinni. Uskonnonvapaus voidaan turvata kodin ja koulun yhteistyöllä ja vakiintuneen käytännön mukaisesti järjestämällä aina myös vaihtoehtoinen ohjelma."

Sanni Grahn-Laasonen (kok.)

"Kirkkoja ja muita seurakunnan tiloja on aivan pragmaattisistakin syistä syytä hyödyntää myös muuhun toimintaan. Tämä koskee tietenkin ainoastaan valtionkirkkoja, ei esimerkiksi moskeijoita."

Riikka Purra (ps.)

"Kirkkotila on myös osa suomalaista kulttuuriperinnettä. Siinä voidaan hyvin järjestää kaikille sopiva joulujuhla, johon sisältyy esimerkiksi Enkeli taivaan -virsi ja joulukuvaelma."

Päivi Räsänen (kd.)

"Aivan käsittämätön päätös apulaisoikeuskanslerilta. Ei perustu mihinkään lakiin."

Antti Rantakangas (kesk.)

"En ole itsekään kuulunut mihinkään kirkkokuntaan, eikä joulujuhla kirkossa silti ole minua vahingoittanut, päinvastoin mukavia muistoja yhteisistä hetkistä laulujen ja ohjelman parissa. Yhdessäolo ja välittävä lämpöinen joulutunnelma, niiden ei pitäisi vahingoittaa ketään."

Merja Kyllönen (vas.)

"Itse Kirkkohallitus pitää kyseenalaisena ja ongelmallisena Kouvolassa kirkossa pidettyä koulun päättäjäisjuhlaa. Olennaista on yhteisen juhlan ohjelma, ei se, onko se kirkossa, seurakuntasalissa ym. Kouvolassa oli jumalanpalveluksen kaava, silloin juhlaa ei saa markkinoida koulun yhteisenä juhlanä."

Jukka Gustafsson (sd.)

KYSELY

Näin kysely tehtiin

Lännen Media tiedusteli Suomen eduskunnan 200 kansanedustajalta, pitääkö koulun joulujuhla saada järjestää kirkossa. Vastausvaihtoehdot olivat kyllä, ei ja en osaa sanoa.

Tiistaina lähetettyyn Webropol-kyselyyn vastasi 105 kansanedustajaa, joista kolmen kanta jäi vastauksen monitulkintaisuuden vuoksi epäselväksi.

Monitulkintaiset vastaukset saatiin tekstiviestitse, minkä vuoksi ne eivät ole suoraan vertailukelpoisia Webropol-kyselyssä saatuihin tuloksiin.

Vastauksia tuli kaikista muista eduskuntapuolueista paitsi Liike Nyt -puolueelta.

Ei saa pitää

"Koulun yhteiset juhlat tulisi järjestää koulussa. Jos koulussa ei ole sopivaa tilaa, vaihtoehtona joku neutraali tila. Tuntuisiko "neutraalilta" jos koulun yhteinen juhla järjestettäisiin synagogassa tai moskeijassa?"

Satu Hassi (vihr.)

"Joulujuhla kuuluu kaikille oppilaille sekä opettajille ja se pitää järjestää jokaiselle sopivissa tiloissa, kuten tähänkin asti on ollut lähes kaikissa kouluissa. Tunnustukselliset uskonnon harjoittamiset ovat erikseen ja niihinkin kaikilla pitää olla jatkossakin oikeus. Kohu osoittaa, kuinka oikeistopuolueet keksivät itse ongelmia, jotta voisivat esiintyä perinteisten arvojen puolustajina."

Jussi Saramo (vas.)

"Joulukirkko kuuluu perinteisiin. Joulujuhla on kyettävä järjestämään tunnuksottomassa paikassa uskonvapauden turvaamiseksi."

Hussein al-Tae (sd.)

"Eduskunnan apulaisoikeusasiamies vastaa laillisuuden valvonnasta. Siksi hänen lausuntojaan on lähtökohtaisesti syytä kunnioittaa. Kirkot ovat määritelmällisesti uskonnollisia paikkoja. Koulujen taas tulee kohdella eri katsomuksia yhdenvertaisesti ja mahdollisimman neutraalisti. Siksi koulujen yhteisiä tilaisuuksia ei tule järjestää minkään uskontokunnan tiloissa."

Iiris Suomela (vihr.)

"Ei koulun joulujuhlaa pidä järjestää synagogassa, moskeijassa tai kirkossa."

Kimmo Kiljunen (sd.)

Yksi ministerivastaa

105 kyselyyn vastanneesta 102:lla oli selkeä kanta. Kolme monitulkintaista vastausta saatiin kyselyn viimeisenä päivänä lähetettyihin muistutustekstiviesteihin.

Yksi monitulkintaisen vastauksen tekstiviestillä jättäneistä oli ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen (vihr.). Hän oli ainoa kyselyyn vastannut ministeri.

Koulun päättäjäisjuhlan tulee olla koulun yhteinen juhla, johon kaikki voivat osallistua. Tästä pitää olla varmuus, jos juhlaa suunnitellaan pidettävän kirkon tiloissa, Mikkonen kommentoi.

Vain yksi edustaja vastasi verkkokyselyssä kysymykseen "en osaa sanoa". Hän oli vasemmistoliiton Anna Kontula.

Minusta joulujuhlia voidaan hyvin järjestää kirkoissa, jos tilaisuuden sisältö on uskonnoton ja ketään ei haittaa, vaikka koulujen joulujuhlia järjestettäisiin myös synagogassa ja moskeijoissa. Toistaiseksi emme kuitenkaan ole vielä tässä pisteessä, Kontula perustelee.

Ratkaisu: Koulun joulujuhlaa ei saa järjestää kirkossa – kansanedustajat pillastuivat apulaisoikeusasiavaltuutetulle, vaikka tämä saattaa olla oikeassa

Kiistelystä peruskoulun kristillisistä jouluperinteistä on tullut jokavuotista.

9.11.2019 13.37 – PÄIVITETTY 9.11.2019 15.30

Apulaisoikeusasiavaltuutetun ratkaisun mukaan koulun joulujuhlan järjestäminen kirkossa loukkaa oppilaiden uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta. Kuvituskuva.

MIKA KANERVA / AAMULEHDEN ARKISTO

Lauri Nurmi

Lue tärkeimmät uutiset

Aamulehti
10 viikkoa
alk. 30€

Tilaa AAMULEHTI

Luetuimmat Päivä

- 1 Uutta tietoa ohitustien onnettomuudesta: Toisen auton kuljettajaa epäillään kahdesta rikoksesta – Tielle päätynyt vene katkoi liikenteen tunniksi
- 2 Taysin keuhkolääkäri Seppo Saarelainen uskoo, että koronavirus voi väistyä kesän ajaksi – Tällaisia vakavasti sairastuneiden oireet ovat

Keskustan ja kokoomuksen kansanedustajat kritisoivat voimakkaasti eduskunnan apulaisoikeusasiavaltuutetun **Pasi Pölösen** ratkaisua, jonka mukaan joulujuhlan järjestäminen kirkossa loukkaisi koululaisten uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta.

Lappilainen kansanedustaja ja perustuslakivaliokunnan jäsen **Markus Lohi** arvioi, että apulaisoikeusasiavaltuutettu Pölönen ei ole noudattanut perustuslakivaliokunnan linjausta.

– Näyttää siltä, että Pölönen on jättänyt huomioimatta perustuslakivaliokunnan kannan, Lohi sanoo.

Lohi huomauttaa, että perustuslakivaliokunta tulkitsee Suomessa perustuslainmukaisuutta myös uskonnonvapauden näkökulmasta.

Kokoomuksen kansanedustajat **Wille Rydman** ja **Heikki Vestman** muistuttavat niin ikään, että perustuslakivaliokunta on vuonna 2014 yksimielisesti todennut, että joulukirkko tai muu uskonnon harjoittamiseksi katsottava tilaisuus ei ole koulussa perustuslain vastainen.

– Uskonnon ja omantunnon vapauden kannalta ongelmallisina ei pidetä vuotuisia, esimerkiksi juhlapyhien viettoon liittyviä, jumalanpalveluksia tai muita vastaavia uskonnon harjoittamiseksi katsottavia tilaisuuksia, joista tiedotetaan etukäteen ja joihin osallistuminen on koulussa kaikille vapaaehtoista, perustuslakivaliokunnan jäsen Rydman sanoo.

Enkeli taivaan -virsi ei ole uskonnon harjoittamista

Opetushallitus on antanut ohjeistuksen perinteisten juhlien järjestämisestä esi- ja perusopetuksessa.

Ohjeistus on kansantajuinen, eikä siinä kielletä uskontoon viittaavia ohjelmaosuuksia. Opetushallitus nojaa ohjeissaan perustuslakivaliokunnan mietintöihin vuosilta 2002 ja 2014. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi Joulupuu on rakennettu -laulun piirileikin leikkiminen koulun juhlassa ei loukkaa kenenkään uskonnonvapautta, joka on kaikille perustuslaissa turvattu.

”Suomessa esi- ja perusopetuksessa on useita perinteisiä juhlia, kuten joulujuhla, kevätjuhla ja itsenäisyyspäivän juhla. Opetuksen järjestäjät ja koulut päättävät juhlista ja niiden sisällöstä. Juhlisiin voi sisältyä myös joitakin uskontoon viittaavia elementtejä. Tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria. Juhlaan mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta juhlaa ei voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavana tilaisuutena”, Opetushallitus ohjeistaa kouluja.

Jokavuotinen kiista

Kiistelystä peruskoulun kristillisistä jouluperinteistä on tullut jokavuotista.

Viime vuonna silloinen opetusministeri **Sanni Grahn-Laasonen** (kok.) kertoi, että Opetushallituksen antama ohjeistus mahdollistaa koululaisten osallistumisen joulukirkkoon.

- Seurakuntien joulukirkot ovat uskonnon harjoittamista. Nekään eivät ole kiellettyjä, ja kannustan kouluja ja seurakuntia yhteistyöhön selvillä pelisäännöillä: uskonnollisista tilaisuuksista tulee kertoa lasten huoltajille riittävän ajoissa ja on huolehdittava, että tarjolla on muukin vaihtoehto niin, ettei lapsille synny ulkopuolisuuden kokemuksia, Grahn-Laasonen painotti.

Erilliset joulukirkot ja Enkeli taivaan -virren laulaminen joulujuhlissa ovat siis yksiselitteisesti sallittuja.

Laillisuusvalvojalla looginen perustelu

Apulaisoikeusasiantuntuttu Pölösen ratkaisu koskee kuitenkin kouvolalaisen koulun käytäntöä, jossa peruskoulun joulujuhla on pidetty koulun läheisessä kirkossa.

Laillisuusvalvojan ratkaisun mukaan varsinaista joulujuhlaa ei voi järjestää uskonnollisesti tunnustuksellisena, vaan sen on oltava osa opetusta. Joulujuhlan järjestäminen evankelisluterilaisessa kirkossa ei ole Pölösen mukaan sallittua, vaikka koulu järjestäisi muualla vaihtoehtoisen joulujuhlan osalle oppilaista.

Opetushallituksen ohjeistuksessa ei mainita mitään varsinaisen joulujuhlan järjestämisestä kirkossa:

”Opetuksen järjestäjät voivat päättää, järjestetäänkö esi- ja perusopetuksen yhteydessä uskonnollisia tilaisuuksia, kuten jumalanpalveluksia ja uskonnollisia päivänavauksia, ja uskonnollisia toimituksia, kuten ruokarukouksia. Uskonnolliset tilaisuudet ja toimitukset ovat uskonnon harjoittamista. Perustuslain 11 §:n 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen. Viimeksi mainitun perusteella oppilasta ei voida velvoittaa osallistumaan jumalanpalvelukseen, uskonnolliseen päivänavaukseen tai muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen tai toimitukseen. Vapaus olla osallistumatta uskonnolliseen tilaisuuteen ja toimitukseen on riippumaton yhdyskunnan jäsenyydestä.”

Ohjeistuksessaan Opetushallitus painottaa, että ”perustuslain 11 §:n 2 momentin tarkoituksena ei ole estää muiden positiivista uskonnon harjoittamisen vapautta”.

Samassa ohjeistuksessa kerrotaan, että esi- ja perusopetuksessa tilaisuuteen osallistumatta jättäminen ei saa leimata oppilasta.

– Erityisesti koulun työpäivään sijoituvia uskonnollisia tilaisuuksia ja toimituksia sekä niille vaihtoehtoista toimintaa harkittaessa tulee varmistua siitä, että niihin liittyvät käytännön järjestelyt voidaan toteuttaa siten, ettei oppilaiden yhdenvertainen kohtelu vaarannu ja ettei leimautumista aiheudu, Opetushallitus ohjeistaa kouluja.

Laillisuusvalvoja on nyt tulkinnut ratkaisussaan perustuslakia ja perustuslakivaliokunnan mietintöjä siten, että koko koulun lukuvuoden huipentavan yhteisen joulujuhlan siirtäminen kirkkoon ei ole sallittua.

Ratkaisussa ei siis ole kyse joululaulujen ja kristillisten jouluperinteiden kieltämisestä koulujen joulujuhliissa. Myöskään koulujen joulukirkkoja ei olla kieltämässä. Tällä viikolla annettu ratkaisu koski kouvolaalaisen koulun käytäntöä, ja se perustui Uskonnottomat Suomessa ry:n kanteluun Kouvolan kaupungin menettelystä.

Joulumetsä vastaa niin kuin sinne huudetaan

Keskustan teologikansanedustajat, pastorit **Pekka Aittakumpu** ja **Mikko Kinnunen** edellyttävät uskonnonvapauden turvaamista ja toivovat koulujen jouluperinteistä kaikkia osapuolia kunnioittavaa keskustelua.

- Perustuslakimme takaa jokaiselle sananvapauden ja uskonnonvapauden. Nämä ovat perusvapauksia, joiden toteutumisesta ei ole varaa tinkiä. On valitettavaa, jos emme kykene keskustelemaan sivistyneesti. -- Metsä vastaa niin kuin sinne huudetaan. Kun itse puhumme rakentavasti ja kunnioittavasti, toisetkin puhuvat meille niin. Tarkoituksellinen vastakkainasettelu ja väärin ymmärtäminen eivät vie asioita eteenpäin, he kirjoittavat kannanotossaan.

Päivitys 9.11.2019 kello 14.38: juttua päivitetty kauttaaltaan.

Joulujuhla kirkossa kiellettiin – nyt puhuu koulun rehtori: ”Yllätti, että korvaava juhla ei kelpaa”

Kouvola-laiskoulun rehtorin mukaan kirkossa järjestetyssä joulujuhlissa ohjelma on ollut samankaltaista kuin koululla järjestetyissä joulujuhlissa.

Kuva: Colourbox, Joonas Salo / IS

Julkaistu: 9.11.2019 16:50

Kirkossa järjestetty joulujuhla on ollut niin suosittu, että islaminuskoisetkin ovat halunneet tulla kirkkoon, Naukion yhtenäiskoulun rehtori sanoo.

Julkisuudessa on herättänyt porua eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu, jonka mukaan koulun joulujuhlan järjestäminen kirkossa on lainvastaista. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies **Pasi Pölönen** otti kantaa kouvola-laiskoulun käytäntöön. Koulussa syyslukukausi on päättynyt joulukirkkoon, missä oppilaat ovat esiintyneet, pappi on puhunut ja virsiä on laulettu.

Niille, jotka eivät ole halunneet kirkkojuhlaan osallistua, on järjestetty koululla korvaava juhla. Tilaisuuteen on osallistunut vuosittain kymmenkunta oppilasta. Koulussa on kaiken kaikkiaan 400 oppilasta.

Pölösen mukaan kouvola-laiskoulu on voinut loukata oppilaiden ja heidän huoltajiensa uskonnon ja omantunnon vapautta sekä oppilaiden oikeutta osallistua yhdenvertaisesti koulun joulujuhlaan. Koulun joulujuhla on osa opetusta, jonka tulee olla uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitoutumatonta.

Apulaisoikeusasiamiehen mukaan kouvola-laiskoulun käytännössä ongelmallista oli se, ettei kyse ollut yksittäisestä koulun ohjelmaan sisälletystä jumalanpalveluksesta, vaan koulun yhteisen päättäjaisjuhlan korvaamisesta kirkossa järjestetyllä juhlalla.

- Lue lisää: Kouvola-laisen koulun joulujuhla kiellettiin ja poliitikot raivostuivat – tästä päätöksessä on kyse

Naukion yhtenäiskoulun rehtori **Kai Mikkonen** sanoo Ilta-Sanomille, että odotti apulaisoikeusasiamiehen ratkaisua jo ennen viime joulua. Rehtorin mukaan joulujuhla on järjestetty kirkossa siksi, että kaikki koulun oppilaat mahtuisivat yhteen tilaan. Ilta-Sanomien kysyi, oliko koulu harkinnut, että kirkossa järjestettäisiin ei-uskonnollinen joulujuhla.

– Ei ole harkittu, että ohjelmassa ei olisi mitään kirkollista, kun se kuitenkin kirkossa oli. Kirkosta eronnut ei välttämättä halua tulla koko kirkkoon. Olemme katsoneet, että kaikki halukkaat voivat osallistua korvaavaan ohjelmaan. Kyllä se vähän yllätti, että korvaava juhla ei kelpaa, Mikkonen sanoo.

Mikkosen mukaan kirkossa järjestetyssä joulujuhlassa ohjelma on ollut samankaltaista kuin koululla järjestetyissä joulujuhlissa.

– Siellä on ollut kaikkein nuorimpien joulukuvaelmaa, kynttiläkulkuetta, kuorolaulua. On siellä virsiäkin ollut.

Korvaavaan juhlaan ei kutsuttu huoltajia

Rehtori myöntää, ettei tiedä, millaista ohjelmaa kirkkojuhlan korvauksessa juhlassa on ollut, koska hän ei ole ikinä ollut siellä itse paikalla. Kirkon joulujuhlissa oppilaat ovat esiintyneet ja sinne on kutsuttu huoltajat. Korvaavassa juhlassa oppilaat eivät ole esiintyneet, eikä sinne ole kutsuttu vanhempia.

– Jonakin vuonna siellä on ollut joku huoltaja, vaikkei heitä ole erikseen kutsuttu. Siellä ei ole ollut oppilaiden omia esityksiä, koska esiintyjät ovat toisessa juhlassa, joka järjestetään samaan aikaan. Kovin montaa oppilasta siellä ei ole ollut. Vuosien mittaan siellä on ollut parista oppilaasta kymmeneen.

Rehtorin mukaan korvaavaan juhlaan on osallistunut pääsääntöisesti ET-oppilaita ja muslimeja.

– Aika moni islaminuskoisistakin on halunnut olla kirkkojuhlassa. Se on oppilaiden itse tekemä juhla, jossa oppilaat esiintyvät. Oppilaat haluavat olla siellä ja nähdä muiden oppilaiden esityksiä.

Kantelu myös pääsiäisperinteestä

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle tehdyssä kantelun mukaan Naukion yhtenäiskoulussa syrjittiin uskonnottomia oppilaita myös pääsiäisohjelmassa. Yhden luokan enemmistö oli viety pääsiäisvaellukselle seurakuntaan. Muut saivat jäädä koululle tekemään pääsiäisteemaisia matematiikan tehtäviä.

Apulaisoikeusasiamies Pölönen ei ota ratkaisussaan kantaa siihen, onko pääsiäisohjelmassa syrjitty uskonnottomia oppilaita. Opetushallituksen ohjeiden mukaan vaihtoehdoisen ohjelman tulee olla luonteeltaan ja tavoitteiltaan mahdollisimman samankaltaista.

Pölönen toteaa päätöksessään, että lasten mieltymykset ovat yksilöllisiä, eikä hänellä ole laillisuusvalvojana mahdollista arvioida, ovatko matematiikan tehtävät ja koulun ulkopuolelle suuntautunut retki lapsen näkökulmasta samanarvoisia vaihtoehtoja.

- Alaluokan opettajat saavat itse valita, menevätkö pääsiäisvaellukselle ja millaista vaihtoehtoista ohjelmaa järjestävät. Käsitykseni mukaan osa on mennyt ja osa ei ole mennyt, rehtori Mikkonen sanoo.

- Mutta jos siellä toiset laskevat matikkaa ja toiset käyvät pääsiäisvaelluksella, niin eihän se ole verrattavissa, hän myöntää.

Heini Särkkä

Liite 6.

Joulujuhla kirkossa kiellettiin, kouvolalaiskoulun opettaja helpottui: ”Vahvasti uskonnollinen tapahtuma”

Kuva: Joonas Sala / IS

**Naukion yhtenäiskoulun
joulukirkko**
Torstai 27.12.2017 klo 11:30

Tervetuloaan!
Pastori Heidi Arponen

*Ristitulkke
Oppilaiden kysymykset
Kantoli Eira Kalliojaako-Salmisen

Yhteislaulu: Virsi 13

1. Nyt sytyttiäni kynttilän, se
lukkiiin leimottua. Me olemme
Jeesusta, seimessä mukavana.

2. Nyt sytyttiäni kynttilän ja valo
lajenne. Saa lū tūne Jeesuksen,
se hetki ihminen.

3. Nyt laistua kolmas kynttilä, niin
kirkas, katseva. Oi, kohti meille
kuningas ja sytyttiäni taivasta.

4. Nyt sytyttiäni neljäs kynttilä, ja joulu
saratuu. Me olemme Jeesusta,
hän kaikki pelastaa.

Jobbantoukset ja rippi

1. Jeesus, maailman
veljeksi, pelastaja
Rauhtia. Sinä tulet
syntymme. Aava
kaikki ammetit.
Herra, armahda.

2. Rakas
Vapahtajamme, sinä
meidät armahdat, palat
tosi unohdat.
Elätkemme usollista.
Kristus, armahda.

3. Jeesus, maailman
Hiljainen,
ylitietäminen sinua
amosta ja avusta.
Tytit meikit ilolla.
Herra, armahda.

Naukion yhtenäiskoulun opettajan mukaan henkilökunnan on oletettu osallistuvan koulun uskonnolliseen joulujuhlaan. Vaihtoehtoisesta juhlasta ei hänen mukaansa ole tiedotettu vanhemmille kunnolla.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen linjaus kouvolalaiskoulun kirkossa järjestetystä joulujuhlasta on herättänyt runsaasti keskustelua. Linjauksen mukaan koulu toimi lainvastaisesti, kun se järjesti koulun joulujuhlan kirkossa uskonnollisena tilaisuutena. Myös monet poliitikot ovat ottaneet kantaa keskusteluun.

- Lue lisää: Kouvolalaisen koulun joulujuhla kiellettiin ja poliitikot raivostuivat – tästä päätöksessä on kyse

Naukion yhtenäiskoulun rehtorin mukaan niille, jotka eivät ole halunneet kirkkojuhlaan osallistua, on järjestetty koululla korvaava juhla. Tilaisuuteen on osallistunut vuosittain kymmenkunta oppilasta. Koulussa on kaiken kaikkiaan 400 oppilasta.

Rehtori kertoi IS:lle yllättyneensä, että ”korvaava juhla ei kelpaa”. Hänen mukaansa joulujuhla on järjestetty kirkossa siksi, että kaikki koulun oppilaat mahtuisivat yhteen tilaan. Rehtorin mukaan kirkossa järjestetyssä joulujuhlissa ohjelma on ollut samankaltaista kuin koululla järjestetyissä joulujuhlissa.

Opettaja: ”uskonnollinen tapahtuma”

Naukion yhtenäiskoulussa pitkään työskennellyt opettaja kertoo IS:lle ihmettelevänsä rehtorin väitettä, jonka mukaan joulujuhlan ”ohjelma on ollut samankaltaista kuin koululla järjestetyissä joulujuhlissa”.

Opettajan mukaan tilaisuus on selkeä jumalanpalvelus.

– Joulujuhla se ei missään tapauksessa ole. Kyseessä on vahvasti uskonnollinen evankelisluterilainen tapahtuma, hän sanoo.

Juhla alkaa opettajan mukaan kynttiläkulkueella, jonka päätteeksi kynttilät jätetään kirkon alttarille. Sen jälkeen ”alkavat urkupillit ja papin puheet”. Paikalla lauletaan myös virsiä ja tunnustetaan uskontoa esimerkiksi nousemalla ylös ja istumalla oikeilla hetkillä, hän kertoo.

Rehtorin mainitsema nuorimpien oppilaiden joulukuvaelma on opettajan mukaan myös uskonnollinen: hänen mukaansa kyseessä on seimikuvaelma, joka kertoo Jeesuksen syntymästä.

– Kuoro on valinnut, mitä siellä esitetään välissä. Muita ei-uskonnollisia ohjelmanumeroita siellä ei ole.

Opettajan mielestä kirkko ei toimi hyvänä juhlatilana edes käytännön syistä.

– Kirkon akustiikka on huono esityksille, eikä joulukuvaelman sanoja kuule kuin eturivi, hän sanoo.

”En halua joutua silmätikuksi”

Opettajan mielestä koulussa ei ole toteutunut uskonnonvapaus, sillä etenkin henkilökunnan oletetaan osallistuvan ryhmiensä kanssa kirkossa pidettävään joulujuhlaan.

- Se tuntuu pakkopullalta. Paikalla pitää olla ja suorittaa työtehtävä.

Hän ei ole itse kokenut, että hänellä olisi työntekijänä muuta vaihtoehtoa kuin mennä kirkkoon, sillä oppilaille ei muuten olisi riittävästi valvoja.

- Henkilökunnan kanssa ei ole keskusteltu asiasta lainkaan, vaan opettajien on ilman muuta oletettu tulevan kirkkoon suorittamaan virkatehtäviään, opettaja kertoo.

- En ole uskaltanut mennä sanomaan, että en kuulu kirkkoon, enkä halua mennä sinne. En halua joutua silmätikuksi.

Opettajan mukaan hän ei ole huomannut, että vaihtoehtoisesta juhlasta olisi tiedotettu kaikille huoltajille. Hänen mukaansa vaihtoehdosta on ilmoitettu vain niille, jotka opiskelevat esimerkiksi elämäntietoa.

- He voivat jäädä juhlan ajaksi sitten koululle.

Opettaja pitää apulaisoikeusasiamiehen linjausta tervetulleena.

- Joulujuhla, mihin kaikki voivat uskontoon katsomatta osallistua, pitäisi pitää erikseen. Sitten ne, jotka haluavat kirkkoon mennä, voivat tehdä niin, hän tuumaa.

IS on nähnyt asiakirjan, joka vahvistaa opettajan työsuhteen Naukion yhtenäiskoulussa.

Alla näkyy Naukion yhtenäiskoulun joulukirkon ohjelma vuodelta 2017:

Naukion yhtenäiskoulun joulukirkko

Torstaina 21.12.2017 klo 11:30

Tervetulosanat

Pastori Heidi Arponen

***Ristikulkue**

Oppilaiden kynttiläkulkue

Kanttori Ilia Kalioujnov-Salminen

Yhteislaulu: Virsi 13

1. Nyt sytytämme kynttilän, se liekkiin leimahtaa. Me odotamme Jeesusta, seimessä nukkuvaa.	3. Nyt loistaa kolmas kynttilä, niin kirkas, kutsuva. Oi, kohta meille kuningas jo syntyy tallissa.
2. Nyt sytty toinen kynttilä ja valo laajenee. Suo Isä tänne Jeesuksen, se hetki lähenee.	4. Nyt sytty neljäs kynttilä, jo joulu sarastaa. Me odotamme Jeesusta, hän kaikki pelastaa.

Johdantosanat ja rippi

1. Jeesus, meidän veljemme, pelastaja ihmisten. Sinä tunnet syntimme. Anna kaikki anteeksi. Herra, armahda.	2. Rakas Vapahtajamme, aina meitä armahdat, pahat teot unohdat, elämämme uudistat. Kristus, armahda.	3. Jeesus, meidän Herramme, ylistämme sinua armosta ja avusta. Täytä meidät ilolla. Herra, armahda.

Yhteislaulu: Joulu joka päivä

1. Nyt joululaulut kaikuu yössä taas, ja kynttilät ne loistaa valoaan. On aika rakkuden, se täyttää jokaisen. Oi jospa aina joulun aika ois. <i>Voit joulun elää joka päivä van ja parhaat vuotes tulet tuntemaan, jos vain joulun lapsi saa sydämessäs asustaa, niin silloin joulu luonas aina on.</i>	näet toisen ihmisen. Oi jospa aina joulun aika ois. <i>Voit joulun elää joka päivä vaan...</i>
2. Taas rukoukseen ihmismielet käy. On läsnä Lapsi, vaikk' ei häntä näy. On aika onnellinen,	3. Voi huomina jo tuskan tuoda taas, mut luota tämän päivän sanomaan. Ja silloin salaisuus jo sulle kirkastuu: On Joulun Lapsi läsnä ainiaan. <i>Voit joulun elää joka päivä vaan...</i>

Joulu-evankeliumi

Naukion yhtenäiskoulun 1. luokkalaisten joulukuvaelma

Yhteislaulu: Virsi 21

1. Enkeli taivaan lausui näin: "Miks' hämmästyitte säikähtäin? Mä suuren ilon ilmoitan maan kansoille nyt tulevan."	2. "Herramme Kristus teille nyt on tänään tänne syntynyt. Ja tää on teille merkiksi: Seimessä lapsi makaapi."	3. *Nyt Jumalalle kunnia kun antoi ainoon poikansa! Siit' enkelitkin riemuiten veisaavat hälle kiitoksen.

Musiikkiesitys: Jouluyön hymni

Kuusankosken musiikkiluokkien yläkoulun kuoro

Puhe

Pastori Heidi Arponen

Esirukous: Virsi 501

---

1. Kuule, Isä taivaan, pyyntö tää: Auta, ettei kukaan yksin jaa. Katso, Isä, lasta kärsivää. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.	3. Ethän, Isä taivaan, unohda lapsiasi sodan jaloissa. Rauha anna, viha sammuta. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.	5. Suothan, Isä taivaan, meillekin ilon sekä toivon koteihin. Hoida, Isä, lastas hellimmin. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.
2. Näet, Isä taivaan, lapsen sen, joka kääntyy puolees rukoillen: Anna leipä jokapäiväinen. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.	4. Varjele ja siunaa Afrikkaa, Amerikan maita, Eurooppaa, Australiaa, suurta Aasiaa. Siunaa koko maailmaa, siunaa koko maailmaa.	
-

Isä meidän -rukous

Seurakunta

Yhteislaulu: Virsi 30

---

1. Maa on niin kaunis, kirkas Luojan taivas. Ihana on sielujen toiviotie. Maailman kautta kuljemme laulain, taivasta kohti matka vie.	2. Kiitävi aika, vierähtävät vuodet. Miespolvet vaipuvat unholaan. Kirkasna aina sielujen laulun taivainen sointu säilyy vaan.	3. Enkelit ensin paimenille lauloi. Sielusta sieluhun kaiku soi: *Kunnia Herran, maassa nyt rauha kun Jeesus meille armon toi.

*Herran siunaus

---

*Lähetyssanat

---

*Ristikulkue

Oppilaiden kynttiläkulkue
Kanttori Ilia Kalioujnov-Salminen

Rauhallista Jeesuksen syntymäjuhlaa
ja siunattua joululomaa kaikille!

* Seurakunta seisoo.

"Olisi mukava, jos muistettaisiin lasta"

Vaihtoehtojuhlaan osallistuvan lapsen äiti kertoo oman näkemyksensä Ilta-Sanomille.

– Olisi mukava, jos näissä nyt käytävissä keskusteluissa muistettaisiin lasta ja lapsen näkemystä sellaiseen asiaan, ettei voi juhlia tärkeimpien ystäviensä ja luokkansa kanssa yhteisessä juhlassa, ja tämä esitetään vielä hänen omana valintanaan jäädä ulkopuolelle, hän toteaa.

Toinen lukija sanoo osallistuneensa vaihtoehtoiseen juhlaan jo pienestä pitäen, eikä se ole koskaan tuonut hänelle minkäänlaista mielipahaa.

– Päinvastoin, olen aina pitänyt erityisohjelmasta. Olemme yleensä katselleet elokuvia tai askarrelleet. Joskus on ollut pientä joulupurtavaakin. Mielestäni korvaava ohjelma on ollut mielenkiintoinen, eikä koskaan ole ollut mitään ongelmaa sen suhteen, hän kommentoi.

– Eduskunnan apulaisoikeusasiamies **Pasi Pölösen** kommentti aiheesta oli täysin tarpeeton ja aiheeton. Sitä paitsi, joulujuhla kirkossa kuuluu suomalaiseen kouluperinteeseen, eikä sitä pitäisi millään tavalla kritisoida.

Alla näkyy Naukion yhtenäiskoulun "vaihtoehtojuhlan" ohjelma vuodelta 2017:

*Naukion yhtenäiskoulun joulujuhla
koululla 21.12.17*

klo 11.30 - 12.30

Ohjelma

*24 askelta jouluun-kirjasta
lukukappaleita sekä lasten että aikuisten
lukemana.*

Katkelmia Mahtava joulu-elokuvasta.

Yhteisesti laulettuja joululauluja.

Mehu- ja piparitarjoilu.

Nelli Lapintie